

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning.....	3
2.	Generelt.....	4
3.	Bygningmæssige forhold mv.	8
3.1.	Generelt.....	8
3.2.	De unges værelser	9
3.3.	Isolationsrum.....	11
3.4.	Toilet- og baderum.....	12
3.5.	Fællesrum	12
3.6.	Kondirum	13
3.7.	Værksteder mv.....	13
3.8.	Udendørsarealer.....	14
3.9.	Vaskerum.....	15
3.10.	Telefon.....	15
3.11.	Medarbejderrum	15
4.	Belægning og klientel mv.	15
5.	Beskæftigelse og undervisning.....	16
6.	Fritidsaktiviteter og fællesskab	19
7.	Lomme penge/arbejdspenge mv.....	20
8.	Kontakt til omverdenen mv.	20
9.	Euforiserende stoffer mv.....	30

10. Personaleforhold mv.....	32
11. Vold mv.....	34
12. Tilsyn.....	35
13. Købmandshandel mv.....	38
14. Udelukkelse fra fællesskab mv.	39
15. Urinprøver	40
16. Forbud mod sko indendørs og udlevering af genstande mv.	40
17. Tavshedspligt.....	41
18. Andet	42
19. Gennemgang af konkrete sager	44
19.1. Retsgrundlaget	44
19.2. Anvendelse af skemaer mv.....	47
19.3. Lidt om sagerne.....	48
19.4. Indberetninger (bekendtgørelsens § 16)	52
19.5. Skematilførte indgreb (bekendtgørelsens § 15).....	55
19.6. Isolation.....	56
19.7. Amtets tilsyn med Grenens anvendelse af magtanvendelsesbekendtgørelsen.....	60
20. Opfølgning	61
21. Underretning	61

1. Indledning

Efter § 18 i ombudsmandsloven kan ombudsmanden undersøge enhver institution eller virksomhed og ethvert tjenestested der hører under ombudsmandens virksomhed. Efter lovens § 7, stk. 1, omfatter ombudsmandens virksomhed alle dele af den offentlige forvaltning.

Som et led i denne inspektionsvirksomhed foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 23. marts 2004 inspektion af Den nye Ungeinstitution Grenen.

Inspektionen bestod af samtaler med institutionens forstander og medarbejderrepræsentanter samt en repræsentant fra amtet, en rundgang i institutionen og samtaler med to af de anbragte unge. Den ene af de unge talte som repræsentant for de unge, og denne samtale angik således generelle forhold, mens den anden samtale primært vedrørte den pågældendes egne forhold. Begge de unge har fået skriftligt svar på de spørgsmål som de rejste. Nogle af de spørgsmål som blev rejst, er afsluttet i mit brev til den unge, mens de øvrige forhold er medtaget de relevante steder i gennemgangen nedenfor.

Det bemærkes at nogle af de i rapporten berørte emner hovedsagelig bygger på en efterfølgende gennemgang af det skriftlige materiale som jeg har modtaget fra Grenen, herunder en håndbog der indeholder oplysninger om pædagogiske, praktiske og proceduremæssige forhold på institutionen, og således ikke blev særskilt drøftet under selve inspektionen. Det blev under inspektionen oplyst at håndbogen er udarbejdet ved institutionens start i 2001 og ikke er fuldt ud ajourført, men at der arbejdes på en ajourføring.

Under inspektionen anmodede jeg om kopi af institutionens sager om magtanvendelse for perioden den 12. februar 2003 til den 12. februar 2004 (tidspunktet for varslingen af inspektionen). Sagerne gennemgås under punkt 19.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Grenen, Århus Amt og Socialministeriet for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med de eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har modtaget sådanne bemærkninger i et fællesbrev af 30. august 2004 fra Grenen og amtet og i brev af 2. september 2004 fra Socialministeriet. Nogle af ministeriets bemærkninger er relateret til det som jeg anførte i kursiv, og som jeg i følgebrevet tilkendegav at jeg først ønskede svar på efter afgivelsen af den endelige rapport, men jeg har medtaget disse bemærkninger med ændringer af det i kursiv anførte til følge. Alle bemærkninger er således indarbejdet i denne endelige rapport.

2. Generelt

Grenen er en sikret afdeling under Den nye Ungeinstitution og er en af landets syv sikrede døgninstitutioner for unge. Grenen hører under Århus Amt. Det retlige grundlag for institutionen er §§ 51 og 108 i lov om social service (lovbekendtgørelse nr. 764 af 28. august 2003 med senere ændringer).

Anbringelse på Grenen kan (nu) ske på følgende grundlag:

- I stedet for varetægtsfængsling (varetægtssurrogat), jf. retsplejelovens § 765,
- som led i en idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a (ungdomssanktion),
- som led i den unges afsoning af straf, jf. straffuldbyrdeslovens § 78, stk. 2, eller
- ud fra et farlighedskriterium.

Der henvises til § 4, nr. 1, 4, 5 og 6, i bekendtgørelse nr. 620 af 21. juni 2001 med senere ændringer om magtanvendelse mv. i døgninstitutioner for børn og unge og i opholdssteder for børn og unge for flere end 4 personer (magtanvendelsesbekendtgø-

relsen). I praksis er anbringelsesårsagen i de fleste tilfælde varetægtsfængsling i surrogat og ungdomssanktion.

Grenen modtager således ikke unge der er omfattet af § 4, nr. 2 og 3, i magtanvendelsesbekendtgørelsen (anbringelser på socialpædagogisk grundlag). Grenen modtager kun sjældent unge som er anbragt efter straffelovens § 78, stk. 2, og efter farlighedskriteriet.

Institutionens målgruppe er unge mellem 15 og 18 år, men institutionen har haft unge på 14 år (på farlighedskriteriet).

Hvis den unge er i sag med andre, kan opholdstiden være langvarig. Det blev oplyst at den gennemsnitlige opholdstid for de unge er ca. tre måneder, og at den maksimale opholdstid indtil videre har været 8-10 måneder. Af en rapport fra januar 2003 vedrørende tilsynsbesøg af amtet, jf. pkt. 12, fremgår det at den gennemsnitlige opholdstid i perioden 1. januar 2002 til 30. november 2002 var opgjort til 39 døgn. Under inspektionen modtog jeg en udskrift over anbringelser på institutionen i 2003 hvoraf bl.a. fremgår hvor lang tid de enkelte unge havde været anbragt på institutionen i 2003 eller indtil udgangen af 2003. Opgørelsen af antal døgn vedrører alene 2003 og medtager således ikke den tid som en ung måtte have været på institutionen før eller efter 2003. Længste ophold varede 265 dage, og i otte tilfælde havde opholdet en varighed af mere end tre måneder i 2003 (i to af disse tilfælde påbegyndtes opholdet i 2002).

For unge der er fyldt 15 år, kan den samlede varighed af et ophold i en sikret afdeling der sker efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 4, nr. 1-3 og 5, højst vare 14 måneder (og 6 måneder for unge under 15 år), jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 6. For unge der er idømt ungdomssanktion, må opholdet i en sikret afdeling sammenlagt højst vare 12 måneder, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 7. For unge der er anbragt i varetægtsurrogat på en sikret afdeling, gælder ingen længstetid.

De nærmere regler for opholdet findes i den nævnte magtanvendelsesbekendtgørelse der finder anvendelse uanset på hvilket grundlag opholdet sker. Magtanvendelsesbekendtgørelsen er udstedt i medfør af § 108 i loven om social service.

I magtanvendelsesbekendtgørelsen er der fastsat nærmere regler om sikrede afdelinger til børn og unge, om anvendelsen af sikrede afdelinger og anvendelsen af (bl.a.) fysisk magt og isolation i disse afdelinger/institutioner. Bekendtgørelsen indeholder bestemmelser om protokollering af bestemte former for fysisk magtanvendelse mv. og bestemmelser om indberetning til amtskommunen i tilfælde af overtrædelse af bekendtgørelsens regler og anvendelse af nødværge. Bekendtgørelsen indeholder endvidere bestemmelser om amtskommunens tilsyn med de sikrede afdelinger og afdelingernes anvendelse af reglerne i bekendtgørelsen og regler om at (visse af) de afgørelser som amtskommunen træffer i medfør af bekendtgørelsen, kan indbringes for det sociale nævn, jf. lov om social service § 121. Bekendtgørelsen indeholder i §§ 23 og 24 regler om at lederen af den sikrede afdeling/institution skal sikre sig at det anbragte barn/den unge og forældremyndighedens indehaver gøres bekendt med reglerne i bekendtgørelsen – og herunder bekendtgørelsens klageregler. Tilsvarende gælder adgangen til at rette henvendelse til det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn med personer der er underkastet administrativ frihedsberøvelse.

Ved en sikret afdeling forstås efter bekendtgørelsens § 3, stk. 1, 2. pkt., en afdeling hvis yderdøre og vinduer konstant kan være aflåst. Sikrede afdelinger skal godkendes af Socialministeriet efter indstilling fra amtskommunen (§ 3, stk. 3, 1. pkt.). Sikrede afdelinger kan være organiseret som selvstændige døgninstitutioner eller være knyttet til en døgninstitution for børn og unge, jf. lov om social service § 51. Socialministeriet følger udviklingen i anvendelsen af de sikrede afdelinger og skal lejlighedsvis aflægge besøg på institutionen, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3, 2. pkt. Denne opgave ligger nu hos Styrelsen for Social Service der er oprettet pr. 1. juni 2003.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1 indeholder et forbud mod ydmygende, hånen-
de eller anden nedværdigende behandling og et forbud mod legemlig afstraffelse af
barnet/den unge. Fiksering er heller ikke tilladt.

Bestemmelsen indeholder endvidere forbud mod fysisk magtanvendelse og isolation.
Disse forbud gælder dog ikke undtagelsesfrit. Der henvises til pkt. 19.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1 indeholder herudover regler om barnets/den
unges kontakt med omverdenen (brevveksling, telefonsamtaler, besøg mv.) og regler
som begrænser institutionens kontrol hermed, jf. pkt. 8.

For unge der er anbragt i sikrede afdelinger som varetægtssurrogat, er der i bekendt-
gørelsen henvist til retsplejelovens regler (eller tilsvarende regler fastsat i bekendtgø-
relsen).

I Grenens håndbog er en vejledningsskrivelse til personalet om magtanvendelsesbe-
kendtgørelsen. Bekendtgørelsen udleveres til personalet som kvitterer herfor.

Det fremgår af en skrivelse nr. 12003 af 27. juni 2001 om orientering om den nye
bekendtgørelse om magtanvendelse at der vil blive udarbejdet en vejledning om
magtanvendelsesbekendtgørelsen. Ifølge skrivelsen forventedes vejledningen på det-
te tidspunkt at blive udarbejdet i løbet af efteråret 2001, men den er endnu ikke ud-
sendt. På baggrund af oplysninger fra Socialministeriet i sagen vedrørende min in-
spektion af Stevnsfortet om at ministeriet var i færd med at udarbejde et grundlag for
en høring om en ny magtanvendelsesbekendtgørelse for børn og unge, og at der i
tilknytning hertil påregnedes udarbejdet en vejledning, bad jeg i denne sag Socialmi-
nisteriet om at underrette mig når bekendtgørelsen og vejledningen sendes ud. Soci-
alministeriet har i udtalelsen af 2. september 2004 i den foreliggende sag vedrørende
Grenen oplyst at der er igangsat et arbejde med gennemskrivning af bekendtgørelsen
med henblik på at en ny bekendtgørelse kan træde i kraft den 1. januar 2005. Mini-
steriet har desuden oplyst at bekendtgørelsen vil blive udsendt med et orienterings-

brev, men at ministeriet aktuelt ikke kan stille i udsigt at der vil blive udarbejdet en vejledning.

Under inspektionen blev det oplyst at de unge generelt er grænseoverskridende og opmærksomhedsforstyrrede, og at institutionen derfor arbejder med grænser i det pædagogiske arbejde. De pædagogiske principper som følges, er angivet i den håndbog som institutionen har udarbejdet. Da det ofte er tilfældigheder der har ført til de unges anbringelse på institutionen, ønsker Grenen ikke at der er for mange tilfældigheder under opholdet på institutionen hvorfor dagligdagen er lagt i (meget) faste rammer, jf. herom pkt. 5. Det er svært at registrere en virkning af det pædagogiske arbejde fordi de unges ophold på Grenen generelt er kortvarigt.

3. Bygningsmæssige forhold mv.

3.1. Generelt

Institutionen Grenen er indrettet i det tidligere arresthus i Grenaa. Grenen flyttede ind i bygningen i 2001. Bygningen blev i den forbindelse renoveret.

Grenen er beliggende på torvet i Grenaa. Huset er sammenbygget med de omkringliggende huse og indbefatter ud over det oprindelige arresthus en nyere tilbygning. Der er tale om toetagers murstensbyggeri hvor den gamle del har facade i gule sten og er delvist dækket af efeu, mens den nyere del har pudsede grå mure. Mellem det tidligere arresthus og de tilstødende bygninger er et lukket gårdareal. Det tidligere arresthus, som i dag er en fredet bygning, udgør en naturlig del af en lille kerne af ældre, velholdte bygninger i bymidten.

I forbindelse med inspektionen oplyste Grenens ledelse at skønt institutionen fysisk befinder sig midt i byen, omgivet af butikker og værtshuse mv., påvirker aktiviteterne i byen sjældent livet inden for institutionens mure. De unge på institutionen har mulighed for at betragte forbi passerende på torvet, men kan ikke komme i kontakt med dem via de dobbelte vinduer og oplever også i det store hele sig selv som fuldstændig afsondret fra lokalsamfundet.

Institutionen rummer foruden fem ungeværelser samt bade- og toiletrum en opholdsstue, køkken, værksteder og andre aktivitetsrum, et isolationsrum, to udendørsarealer og to kontorer til institutionens personale. Lokalerne fordeler sig i kælder, stueetage, 1. sal og loft. Dele af bygningen bærer endnu præg af at være opført som arresthus med smalle gange hvor de tidligere celler er placeret side om side ud mod gården, og hvor vinduerne er forholdsvis små og højtsiddende og udstyret med tremmer. Da byggeriet som tidligere nævnt er fredet, er det ikke muligt at ændre rummenes udformning væsentligt. Der er dog alle steder bevidst arbejdet med at opbløde det strenge arresthuspræg ved at male i lyse farver, benytte kulørte tekstiler mv.

I forbindelse med inspektionen besigtigede jeg samtlige værelser og fællesarealer som i det store hele var særdeles velholdte og pænt rengjorte.

3.2. De unges værelser

De unges værelser er placeret på husets tidligere cellegange og har således alle tjent som arresthusceller. Værelserne er ca. 12 m². På cellegangen i stueetagen er der fire værelser, på 1. sal er der et værelse.

Gange og værelser er hvidmalede med enkelte kontrastfelter – døren ind til hvert værelse er malet i en farve som også er benyttet til væggen under vinduet og til værelsets gardiner. Der er mørkeblåt linoleum på gulvet. Vinduerne er højtsiddende, men der er et godt lysindfald, og værelserne forekom under besigtigelsen lyse og indbydende. Der er tremmer for vinduerne som derfor kan åbnes helt – dog er vinduerne monteret med lås.

Ledelsen oplyste i forbindelse med inspektionen at mulighederne for indkig til de unges værelser fra bygningerne overfor er yderst begrænsede. Vinduerne er ikke blændede, men der er på grund af modlys ikke mulighed for indkig medmindre værelserne er kunstigt oplyst. En af de ansatte havde undersøgt dette fra bygningen overfor.

Møblelementet er nyt og pænt, men forholdsvis spartansk. Det indbefatter en briks med stofbetrukket madras og skuffe til sengetøj, et sengebord med skuffer, en bordplade monteret på væggen, en stol, en magnetisk opslagstavle, en lille vægreol, et lille klædeskab, en knagerække og en hylde over døren. Der er en sengelampe og en loftslampe. På væggen hænger på alle værelser et vægur og en stor, indrammet filmplakat. Det blev oplyst at plakaterne doneres af byens biograf.

På hvert værelse er et lille tv på en separat hylde samt radio med cd-afspiller. Tv-apparater og radioer hører til på værelserne, og de unge betaler ikke for lån af disse. Hvis de unge ødelægger apparaterne, bliver de afkrævet et beløb til (delvis) dækning af udgiften til reparation eller erstatning.

Det blev oplyst at der kun har været få klager over madrasserne. De unge kan få en ekstra hvis de ønsker det. Betrækket kan vaskes. Hverken madras eller betræk er brandhæmmende.

Navnlig fordi de unge er låst inde om natten, jf. nedenfor, beder jeg Grenen om at overveje at anskaffe brandhæmmende madrasser, dyner og puder og at meddele mig resultatet af disse overvejelser. Jeg kan i den forbindelse til orientering oplyse at kriminalforsorgens institutioner anvender brandhæmmende madrasser, dyner og puder.

De unge låses inde på værelserne om natten, og til værelserne hører derfor en plastikolbe som de unge opfordres til at benytte hvis de skal på wc i løbet af natten. De kan dog kontakte personalet hvis de ønsker at benytte toilettet.

Det blev i forbindelse med inspektionen oplyst at de unge har lov til i et vist omfang at medbringe personlige genstande, undtaget møbler, i institutionen. De unges værelser havde dog generelt et upersonligt præg – bortset fra det inventar som hører til værelserne, sås de fleste steder kun toiletsager og enkelte private fotos. Ledelsen

oplyste at institutionen ikke tillader at de unge opsætter billeder af nøgne kvinder og billeder som skildrer kriminel adfærd, fx hashrygning.

Der var ryddeligt og pænt rengjort på alle værelserne. Det blev oplyst at værelsesrengøring programsættes to gange om ugen.

3.3. Isolationsrum

Isolationsrummet er indrettet i en tidligere celle på 1. sal. Der er et højsiddende vindue som kan åbnes ved hjælp af låse. Op ad væggen stod en madras med plastikbe-
træk. Rummets radiator er indkapslet i kraftigt metalnet med runde huller. I loftet er en lampe indkapslet i en plastikskærm og en røgmelder. Der er indkig i døren. Rummet er hvidmalet og var i pæn vedligeholdelsesstand.

Jeg bemærkede i forbindelse med min besigtigelse af isolationsrummet at låsene på vinduesrammen udgjorde fremspring som ville kunne benyttes til fastgøring af tøjstrimler eller lignende med henblik på selvbeskadigelse eller selvmord. Jeg bemærkede endvidere at hængslerne på dørens inderside på tilsvarende vis gav mulighed for forsøg på selvbeskadigelse.

Jeg henstiller til Grenen at sikre at låsene og hængslerne ikke udgør en sikkerhedsrisiko. Jeg beder om underretning om hvad min henstilling giver anledning til.

For så vidt angår indkig henviser jeg til pkt. 3.2. Som det fremgår heraf er der mulighed for indkig hvis rummet er kunstigt oplyst. Da der ikke er gardiner i isolationsrummet ligesom i værelserne, er det ikke muligt at hindre indkig fra bygningerne ovenfor hvis lyset er tændt i rummet.

Jeg henstiller på denne baggrund til Grenen at overveje at beklæde ruden med film (som det er sket i opholdsrummet, jf. pkt. 3.5.) eller på anden måde at hindre indkig. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

3.4. Toilet- og baderum

Der er toilet- og baderum i kælderen, stueetagen og på 1. sal. I stueetagen og kælderetagen er der separat bruserum med bæk og bruseniche samt toiletrum med toilet og håndvask. På 1. sal er der bad, toilet og håndvask i samme rum.

Toilet- og baderummene var flisebeklædte og i pæn stand. Rummet i stueetagen trængte til at blive gjort rent. Det blev oplyst at rengøring af toilet- og baderum hører til de daglige forpligtelser tilknyttet ”tjansen” som går på skift mellem de unge.

Der er ikke noget spejl over vasken. Da institutionen af sikkerhedsmæssige grunde ikke vil have spejle af glas, er institutionen i færd med at undersøge alternativer.

Jeg beder om underretning om resultatet af disse undersøgelser.

3.5. Fællesrum

I stueetagen er et opholdsrum hvor der bl.a. er sofaer, sofabord og bløde stole. På væggen hænger et verdenskort. Der stod velpassede pottedplanter på gulvet. Fra rummet er der adgang til husets gårdareal via en terrassedør.

Der er tremmer for vinduerne ud mod gården, og ledelsen oplyste at da bygningen er fredet, må tremmerne ikke fjernes, skønt de for så vidt er overflødige. Ledelsen oplyste videre at tremmerne efter et par dages tilvænnning ikke generer hverken de unge eller de ansatte. Vinduerne ud mod gaden er behandlet med en film således at man kan se ud, men ikke ind ad vinduerne.

Rummet er veludstyret med aktivitetsmuligheder – foruden tv, video og stereoanlæg er der mange forskellige brætspil, bordfodbold, dart og bordtennis.

Når bortses fra tremmerne, havde opholdsrummet et hjemligt præg.

På 1. sal er køkkenet hvor de unge og de tilstedeværende medarbejdere bl.a. samles til alle måltider. Køkkenet er rummeligt og foruden spisebord og stole standardmæssigt indrettet med komfur, ovn, køkkenborde, skabe mv. Der er lås på alle køkkenskabene.

I køkkenet hænger opslagstavler og magnetavler hvor man kan orientere sig om programmet for dagens og ugens aktiviteter, ugens madplan mv.

3.6. Kondirum

I bygningens kælder er indrettet motionsrum primært med mulighed for vægttræning. På gangen uden for motionsrummet står to kondicykler. Kondirummet er meget populært blandt de unge.

På en opslagstavle i rummet hænger vejledninger/træningsprogram. Det blev oplyst at der også findes en bog i motionsrummet hvor hensigtsmæssig brug af vægtene er beskrevet, men at der altid er en medarbejder til stede som kan demonstrere brugen af vægtene for de unge, når rummet benyttes. Flere af Grenens medarbejdere er uddannet som vægttræningsinstruktører.

Der må være to unge i rummet ad gangen. Der er som nævnt altid personale til stede når rummet benyttes.

3.7. Værksteder mv.

Grenen råder over to værksteder – et læderværksted som er indrettet i en tidligere celle på husets 1. sal, og et kombineret smede- og træværksted som er indrettet i et udhus på institutionens gårdareal (en gammel løbegård). Smedeværkstedet fremstod meget rodet på tidspunktet for inspektionen. Det blev oplyst at værkstedet var under ombygning. Der vil i den forbindelse blive etableret varme og isolering. Værkstedet vil (herefter) kunne beskæftige tre unge ad gangen. Læderværkstedet vil i samme

forbindelse blive flyttet til gårdens værksted (og rummet vil herefter blive benyttet som yderligere et soverum til personalet).

Bygningens loft er indrettet som aktivitetsrum/møderum. Loftsrummet er opdelt ved hjælp af en skillevæg således at der er et musikrum hvor de unge kan øve sig og indspille musik, og et it-rum med pc'er, printer og playstation. It-rummet benyttes også som møderum.

Det blev oplyst at musikrummet også kan benyttes til fx de unges private telefonsamtaler, og at det er muligt for de unge at modtage besøg i enten musik- eller it-rummet.

3.8. Udendørsarealer

Adgang til institutionen opnås gennem en port hvor der er opsat overvågningskamera og samtaleanlæg. Der er en dør i porten som udefra kan åbnes ved hjælp af en kode. Koden ændres hyppigt. Inden for porten er en sluse i form af en lille, delvist overdækket gård hvor der fx er plads til at politiet kan parkere når en ung skal overdrages til institutionen. Det er én gang lykkedes en ung at flygte fra Grenen, og det skete henover halvtaget i slusen kort efter at institutionen var åbnet. I slusen er der også en port som fører ind til husets gårdareal.

Bortset fra sluseporten er der adgang til gårdarealet på byggeriets bagside via opholdsstuen. Gårdarealet er inddelt i et større og et mindre område. Den store gård er ca. 50 m². Gården er delvist overdækket af en høj markise som dels tjener som værn mod regn, dels skærmer for indkig fra den omkringliggende bebyggelse. Der er høje mure og flugtsikringsnet i gården som har et lidt goldt udseende skønt institutionen har forsøgt at live den op med store motiver påmalet de grå betonmure.

Den store gård benyttes bl.a. til boldspil og andre udendørs aktiviteter. Der er opsat basketballkurv og krog til ophængning af boksebold, og der findes mål og andre sportsrekvisitter. Der er også en bæk på solsiden. Flisebelægningen i gården skrånner.

Den lille gård er indrettet som terrasse med fliser på jorden, et bord med bænke omkring og en grill. På tidspunktet for inspektionen blev gården tilsyneladende primært benyttet til opmagasinering – der lå bl.a. en del pakker med rockwool. Det blev dog oplyst at gården også kan benyttes til udendørsaktiviteter med en enkelt ung som er forment fællesskab med de andre unge.

3.9. Vaskerum

I en mellemgang i kælderen er placeret en vaskemaskine og en tørretumbler som de unge gratis kan benytte til vask af eget tøj de dage hvor de har tjansen.

3.10. Telefon

Private telefonsamtaler kan som nævnt under pkt. 3.7. finde sted i musikrummet, men der er også en telefon i mellemgangen i stueetagen som de unge kan benytte.

3.11. Medarbejderrum

I forbindelse med inspektionen så jeg to medarbejderrum som dels rummer sovebrikse til overnattende medarbejdere, dels benyttes til henholdsvis omklædning og kontor.

Generelt set fremtrådte Grenen særdeles velholdt, ryddelig og rengjort og uden institutionspræg.

4. Belægning og klientel mv.

Grenen har, som det fremgår af pkt. 3, fem pladser. På tidspunktet for inspektionen var der i alt 91 pladser på de sikrede institutioner.

Grenen tager imod unge fra hele landet, men modtager flest unge fra eget amt (ca. 80%). Institutionen tager imod såvel drenge som piger, men har indtil videre kun haft

én pige. Det blev oplyst at der ingen problemer havde været i den anledning – tværtimod havde pigen haft en god indflydelse på drengenes adfærd. Pigen var placeret på det værelse som ligger for sig selv på 1. sal, hvor der er separat toilet og bad.

På tidspunktet for inspektionen var alle fem pladser besat, og der har inden for de seneste år været en belægning på 100%. Tre var anbragt i varetægtsurrogat, og de to andre var idømt ungdomssanktion og var tilbageført efter ophold andet sted.

Der føres ikke statistik over etnisk herkomst, men det skønnes at mellem 50 og 75% af de unge anbragte er af anden etnisk oprindelse end dansk. Forstanderen nævnte i den forbindelse at disse unge har andre livsbetingelser end de danske unge, blandt andet fordi der ofte er stor forskel på det liv de fører hjemme og uden for hjemmet.

5. Beskæftigelse og undervisning

På opslagstavlen i køkkenet er en oversigt over dagens program. Programmet omfatter både arbejde, undervisning og fritidsaktiviteter, jf. om sidstnævnte også pkt. 6. Aktiviteterne omfatter planlagte aktiviteter, fællesaktiviteter, frie fællesaktiviteter og selvvalgte aktiviteter. De unge har pligt til at deltage i planlagte, fælles- og frie fællesaktiviteter. Disse aktiviteter planlægges af Grenens medarbejdere på planlægningsmøder for en periode ad gangen, men de unges ønsker, som de har mulighed for at fremkomme med ved de ugentlige elevmøder, inddrages ved planlægningen af disse aktiviteter. Selvvalgte aktiviteter besluttet af de unge, men personalet byder ofte ind med forslag. En selvvalgt aktivitet kan godt omfatte deltagelse i en aktivitet sammen med andre. De voksne deltager i planlagte, fælles og frie fælles aktiviteter og om muligt også i selvvalgte aktiviteter. Aktiv deltagelse i de pligtmæssige aktiviteter udløser bonus, jf. nedenfor.

Der er mange strukturerede aktiviteter i løbet af dagen (hvilket en af de unge som jeg talte med, klagede over, jf. nedenfor, hvorimod en anden af de unge var godt tilfreds hermed), men der er indlagt mange pauser, og der er også friaftener/-eftermiddage. I den håndbog som institutionen har udfærdiget, er aktiviteterne beskrevet forskellige

steder. Der er også aktiviteter i weekenden, men de fleste af fritidsaktiviteterne er valgfrie. Under inspektionen blev det oplyst at det for mange af de unge er et kultur-chok at alting er lagt i meget faste rammer, men der ligger pædagogiske overvejelser bag; institutionen ønsker at lære de unge praktiske, teoretiske og sociale færdigheder samt lære dem at holde en plan, stimulere deres motorik og aktivere dem i et sådant omfang at de aldrig når at blive rastløse og utilfredse med deres situation.

De unge har mulighed for enten at komme på smede-/træværkstedet som imidlertid – som tidligere nævnt – på tidspunktet for inspektionen var under renovation, eller i læderværkstedet. På smede-/træværkstedet kan de unge bl.a. lave lysestager og hockey-mål. Målene sælges til andre institutioner. Når værkstedet er renoveret, vil det kunne beskæftige tre unge ad gangen.

Undervisningen omfatter primært dansk, matematik og engelsk, men kan også omfatte andre fag. Grenen har ikke en lærer tilknyttet, men forestår selv undervisningen af de unge. Foruden almindelig ”skoleundervisning” foregår der undervisning i håndværk på værkstedet og i kreative fag (læder, maling, musik, smykkefremstilling mv.). Af en rapport af 20. januar 2003 vedrørende tilsynsbesøg af amtet fremgår det at institutionen og amtet afventede svar fra Socialministeriet på en forespørgsel om institutionens forpligtelse og betalingsforhold med hensyn til undervisning af unge i den undervisningspligtige alder. Af en tjekliste vedrørende tilsynsbesøg, jf. herom pkt. 12, fremgår det at det ved et tilsyn den 20. november 2003 er tilkendegivet at der inden næste tilsynsbesøg burde være indgået en skoleaftale. Af rapporten fra dette besøg fremgår det at der blev arbejdet på at få etableret et samarbejde med Grenå Kommunes PPR om undervisning på institutionen.

Jeg anmoder om oplysning om hvad der videre er sket i anledning af det anførte i de to tilsynsrapporter, herunder kopi af det skriftlige materiale som foreligger vedrørende disse forhold.

De unge skal endvidere deltage i "tjansen" (køkken- og rengøringstjansen). Dette indebærer bl.a. at den unge har en ugentlig maddag hvor den unge selv skal stå for morgenmaden og sammen med en medarbejder skal tilberede og servere frokost og aftensmad. Når den unge har køkkendag, skal den unge tillige rengøre toilet og bad mv.

Som nævnt var den ene af de unge som jeg talte med, utilfreds med at der hele tiden er aktiviteter som de unge skal deltage i. Han kunne godt tænke sig en fridag indimellem. Han nævnte i den forbindelse at han indimellem har ondt i hovedet og da ikke har lyst til fysisk aktivitet.

Under den afsluttende samtale forelagde jeg klagen for ledelsen med spørgsmål om hvilke muligheder de unge har for at få en fridag indimellem. Ledelsen oplyste at det er korrekt at der er et stramt program, men der er ikke tale om at der hele tiden sker noget. I programmet er således indlagt friaftener og frie aktiviteter samt lange pauser. Hvis der foreligger særlige omstændigheder, kan det lade sig gøre at få en dag fri fra aktiviteterne. Det vil kunne aftales med de unge på ungemøderne. Hvis en ung har hovedpine eller i øvrigt er syg, kan den unge blive på værelset og få en hovedpine-tablet såfremt den unge ønsker det. Det blev oplyst at personalet som udgangspunkt tror på de unge når de siger at de er syge.

Det oplyste om mulighederne for at beskæftige/aktivere de unge giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Jeg har noteret mig det oplyste om at der af pædagogiske grunde – som jeg ikke har forudsætninger for at tage stilling til – er mange aktiviteter i løbet af dagen/ugen som de unge har pligt til at deltage i, men at der er friaftener, valgfrie aktiviteter og lange pauser, og at det ikke er udelukket at lade de unge få en "fridag". Det oplyste giver mig ikke anledning til at foretage mig noget.

6. Fritidsaktiviteter og fællesskab

Som nævnt under pkt. 5 er der (pligtmæssige) aktiviteter i løbet af hele dagen som således ikke er delt op i arbejdstid (undervisningstid) og fritid, men der er perioder i løbet af dagen hvor de unge selv har mulighed for at bestemme hvad de ønsker at lave (fritid).

Jeg beder institutionen om at komme med eksempler på de aktiviteter ud over værksted og undervisning som kan finde sted med de unge, fx ved fremsendelse af planerne for den seneste måned.

De indendørs aktivitetsmuligheder omfatter kondirummet, kondicykel, bordtennis, fodboldspil, musikinstrumenter, PlayStation, tv/video, brug af computer, brætspil mv.

Jeg beder Grenen om at oplyse om de unge der ikke har besøgs- og brevkontrol, har mulighed for (sammen med en voksen) at benytte internettet. Jeg beder tillige institutionen om at oplyse om der er fastsat retningslinjer for brugen af computere så det sikres at alle de unge der ønsker det, kan få adgang hertil.

De unge har som tidligere nævnt tv og radio med cd-afspiller på værelserne og kan således spille musik efter eget valg. Der er tillige fælles tv og video i opholdsstuen.

Med hensyn til udendørs fritidsaktiviteter kan der spilles boldspil på gårdarealerne der som tidligere nævnt er udstyret med basketballkurv og hockeymål. Der opsættes også af og til en boksebold i gården.

Jeg anmoder institutionen om at oplyse om der for de unge der har modtaget dom, arrangeres ture ud af huset når de opfylder de tidsmæssige betingelser for udgang, og hvor ofte det i givet fald finder sted. Om udgang henviser jeg i øvrigt til pkt. 8.

7. Lommepenge/arbejdspenge mv.

De unge modtager lommepenge, tøjpenge og timeløn efter vejledende takster som er fastsat af Amdsrådsforeningen, og som reguleres en gang om året. En oversigt over taksterne i 2001 findes i håndbogen. (De vejledende takster kan ses på Kommunernes Landsforenings hjemmeside). Derudover får den unge bonus for aktiv deltagelse i aktiviteter (maksimalt 20 kr. om dagen alle ugens syv dage). Institutionen er pengeløs sådan at forstå at de unge ikke må have rede penge på sig. Der laves ugentlige opgørelser over den unges indtægter og forbrug (til fx varer fra det skab på institutionen hvorfra de unge kan købe cigaretter, slik, sodavand, ting til personlig pleje mv. i begrænset mængde), og opgørelser over likvide midler som den unge har ved indskrivningen eller modtager under opholdet. De unge må ikke handle indbyrdes eller forære/låne ting til hinanden.

Idet Grenen under inspektionen oplyste at institutionen følger de vejledende takster med hensyn til lommepenge mv., går jeg ud fra at den ajourføring af håndbogen som vil ske, jf. pkt. 1, også vil omfatte den oversigt over takster som findes i håndbogen.

Til orientering kan jeg oplyse at den sikrede institution Koglen og Ringkjøbing Amt i sagen vedrørende inspektion af Koglen er anmodet om nærmere oplysninger om det retlige grundlag for den bonusordning som praktiseres dette sted. Der foreligger endnu ikke svar fra myndighederne.

8. Kontakt til omverdenen mv.

Politiet kan i forhold til de unge der er anbragt i varetægtssurrogat, træffe beslutning om nægtelse af eller kontrol med besøg (som kan indbringes for retten til prøvelse) og om kontrol med brevveksling og telefonsamtaler eller anden kommunikation, jf. retsplejelovens §§ 771-773, § 108, stk. 4, i lov om social service og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1, stk. 7. Kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation kan i øvrigt kun ske hvis der foreligger en afgørelse herom fra børn-

og ungeudvalget, jf. § 108, stk. 2, i lov om social service og magtanvendelsesbekendgørelsens § 14, stk. 1.

Grenens besøgsregler er beskrevet i håndbogen under faneblad 1 og i supplement og korrektioner under faneblad 2. Under faneblad 2 findes tillige en blanket til anmodning om besøgstilladelse som erstatter en tidligere blanket som imidlertid stadig findes i håndbogen under faneblad 1. De beskrevne regler heri er ikke (fuldt ud) identiske.

Jeg går ud fra at det er en fejl at den gamle blanket ikke er udtaget i forbindelse med indsættelsen af den nye blanket, og at Grenen således vil udtage denne blanket.

Det der er anført i blanketten under faneblad 2, er heller ikke helt svarende til gennemgangen af besøgsreglerne under dette faneblad i en beskrivelse af rammerne for ugerytmen (for så vidt angår angivelsen af hvor ofte de unge kan få besøg og besøgstiderne). Unge der skal have overvåget besøg, kan ifølge besøgsblanketten (alene) få et besøg om ugen.

Jeg går ud fra at der i forbindelse med gennemgangen af håndbogen med henblik på ajourføring vil ske en rettelse så der ikke fremgår forskellige regler.

Der er mulighed for besøg fem af ugens dage, herunder lørdag og søndag. Varigheden af overvåget besøg er en time. Øvrige besøg kan vare op til to timer.

I besøgsreglerne (ikke blanketten) under faneblad 1 er det anført at der kan dispenseres fra besøgstiden som tidligere som udgangspunkt var en time.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det fortsat er muligt at dispensere fra den angivne varighed af besøget.

De unge (som ikke har forbud mod besøg) kan modtage besøg af pårørende og andre som de har personlig tilknytning til. Af reglerne under faneblad 1 fremgår det bl.a. at den unge ”eventuelt” kan få besøg af venner. Det blev under inspektionen oplyst at institutionen sjældent modtager anmodninger om besøg fra venner til de unge. Det blev tillige oplyst at det kan være svært at få forældre til de unge med anden etnisk baggrund end dansk til at komme på besøg, fx fordi de er vrede på barnet eller føler skam over deres barns adfærd.

Der skal forud for første besøg indhentes en besøgstilladelse, og der vil i almindelighed kun blive godkendt seks besøgende. Der tillades som udgangspunkt ifølge reglerne højst tre besøgende ad gangen.

Besøg finder normalt sted på værelset, men kan også under særlige omstændigheder foregå i møderummet. Der foretages en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Jeg anmoder om oplysning om hvor overvågede besøg finder sted.

Der er altid en ansat i nærheden når de unge har besøg (uden overvågning). Der afvikles maksimalt to besøg ad gangen på grund af pladsforholdene i institutionen. Besøg må kun finde sted i besøgstiden. Baggrunden herfor er at det på den måde sikres at de øvrige planlagte aktiviteter ikke forstyrres.

Af besøgsblanketten fremgår det at givne oplysninger efterprøves, men ved ansøgningen giver den pågældende samtidig samtykke til at der i kriminalregistret indhentes oplysninger om vedkommende.

Under inspektionen blev det oplyst at tidligere straffede ikke kan få tilladelse til at besøge en ung på Grenen, men at der dog gøres undtagelser herfra hvis der er tale om den unges forældre. Begrundelsen herfor er at institutionen ønsker at undgå kriminel snak/påvirkning i forbindelse med besøg. Det blev i den forbindelse oplyst at institutionen kun får oplysninger om hvorvidt den der anmoder om besøg, er straffet, men

ikke om hvad vedkommende er straffet for. Oplysningerne indhentes telefonisk fra politiet, men institutionen taler eventuelt efterfølgende herom med den der anmoder om besøg, og forholder sig på denne baggrund konkret til de modtagne oplysninger.

Som jeg tilkendegav under inspektionen, må der i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af om besøgstilladelse skal afslås, og det forhold at en person er straffet, kan således ikke i sig selv begrunde afslag på besøgstilladelse. Afgørelsen skal træffes på et fuldt ud tilstrækkeligt oplysningsgrundlag.

Jeg går ud fra at institutionen i overensstemmelse hermed fremover vil indhente oplysninger ikke kun om hvorvidt den der ansøger om besøg, er straffet, men tillige om hvad de pågældende er straffet for, og på grundlag heraf vil foretage en konkret vurdering af om ansøgningen om besøg skal afslås. Jeg går ud fra at institutionen i den forbindelse vil overveje fremover at indhente oplysningerne skriftligt i stedet for mundtligt i form af en udskrift fra registret. Hvis oplysningerne fortsat indhentes mundtligt, går jeg ud fra at institutionen gør notat om de oplysninger der fås fra politiet (og fra de besøgende). Jeg henviser til offentlighedslovens § 6.

Jeg beder om at modtage underretning om institutionens fremtidige fremgangsmåde for så vidt angår indhentelse af oplysninger om besøgende hos politiet, herunder om der eventuelt fastsættes interne retningslinjer herom.

De unge kan ringe ud på nærmere angivne dage og tidspunkter. Også på dette punkt er der forskellige regler i håndbogen. Jeg går ud fra at det der er anført under faneblad 2 i beskrivelsen af rammer for ugerytme hvorefter der kan ringes tirsdag, torsdag, lørdag og søndag efter kl. 17, er gældende.

Det fremgår samme sted (og af en velkomstfolder til de unge) at de unge har 15 minutters ringetid hver pr. ringedag. Der er som tidligere nævnt en telefon på mellemgangen, men der er også mulighed for at telefonere i musikrummet.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det er muligt at fravige de angivne tidspunkter for telefonering (hvis der foreligger særlige omstændigheder).

Jeg beder desuden om oplysning om hvorvidt og i givet fald hvornår det er muligt at ringe til de unge på institutionen.

Det er i Grenens interne regler anført at det altid er en ansat der ringer op, og at der altid er en ansat til stede når de unge taler i telefon. Det er i de interne regler fremhævet at samtalerne (altid) skal foregå på dansk hvilket de unge som jeg talte med, klagede over idet de unges pårørende ikke altid forstår dansk. Det blev i den forbindelse oplyst at de nævnte regler ikke kun gælder for unge der er i varetægtssurrogat, men også for unge der har fået dom.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at der uanset det anførte i reglerne altid foretages en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde af om samtaler skal føres på dansk. Som udgangspunkt kan de unge føre samtalen på andre sprog, men efter en konkret vurdering vil der kunne stilles krav om at samtalen føres på dansk. I denne vurdering indgår bl.a. hvem samtalen føres med, og hvilke restriktioner som den unge er underlagt. En af de ansatte taler arabisk og kan overhøre samtaler som foregår på arabisk, og der kan eventuelt også skaffes en tolk.

Den unge klagede tillige over at personalet altid overhører samtaler, også samtaler som den unge fører med sin forsvarer. I velkomstfolderen til den unge er det anført at en voksen lytter med når de unge taler i telefon, og har pligt til at afbryde samtalen hvis den ikke foregår i god ro og orden.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at der foretages en konkret vurdering af om samtaler skal overhøres, men der er altid en medarbejder i nærheden når de unge taler i telefon. Hvis samtalen foregår i musikrummet, kan personalet fx opholde sig i aktivitetsrummet ved siden af. Ledelsen oplyste i den forbindelse at det ikke er

teknisk muligt at foretage spærring så der ikke kan ringes til andre numre end de af-talte. Samtaler med forsvarer overhøres ikke.

Over for unge der er anbragt i varetægtssurrogat, kan politiet som nævnt ovenfor i medfør af retsplejeloven træffe bestemmelser om forbud og/eller kontrol med brevveksling, besøg, telefonsamtaler og anden kommunikation, jf. også magtanvendelsesbekendtgørelsens § 1, stk. 7. Børn- og ungeudvalget har endvidere som nævnt samme sted efter socialservicelovens § 108, stk. 2, hjemmel til med nærmere angivne undtagelser at træffe afgørelse om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation (hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling), jf. også magtanvendelsesbekendtgørelsens § 14, stk. 1. Af bekendtgørelsens § 14, stk. 3, 2. pkt., fremgår det at kontrol af telefonsamtaler i form af medhør kun må finde sted med samtykke fra barnet eller den unge. Ønsker barnet eller den unge ikke at der sker medhør ved en indgående telefonsamtale, kan samtalen afbrydes med en forklaring til den der har ringet op, jf. § 14, stk. 4, 2. pkt. Er der tale om en udgående samtale, føres samtalen ikke, jf. § 14, stk. 5, 2. pkt.. Der er således ikke hjemmel i disse bestemmelser for institutionen til (ud fra en konkret vurdering) at bestemme at en samtale skal overhøres.

På denne baggrund henstiller jeg til institutionen at ændre det der er anført i de interne regler så det kommer i overensstemmelse med reglerne og den måde som telefonordningen administreres på i praksis. Jeg beder om underretning om hvad der sker i anledning af min henstilling.

Det tilføjes at det i forbindelse med inspektioner af psykiatriske sygehuse/afdelinger herfra er blevet tiltrådt at der i særlige tilfælde har været anledning til af ordensmæssige, sikkerhedsmæssige eller helbredsmæssige grunde at beslutte at begrænse en patients adgang til kontakt med omverdenen, fx begrænsning i adgangen til at telefonere.

Jeg er bekendt med at der i mange arresthuse findes (forskellige) ordninger der sikrer at de indsatte ikke kan kalde et hvilket som helst nummer op. Jeg beder Grenen

om at undersøge og overveje mulighederne for indførelse af en tilsvarende ordning således at de unge får større mulighed for at tale uforstyrret når der ikke er grundlag for overhøring. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Med hensyn til udgang oplyste Grenen under inspektionen at institutionen følger reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 11 og 12, men at det er sjældent at de unge har udgang. Udgang sker altid med ledsager(e), og der indhentes altid skriftligt samtykke fra (bl.a.) politiet.

For så vidt angår personer der er anbragt i varetægtssurrogat i fx en sikret institution, fremgår det af retsplejelovens § 765, stk. 5, at justitsministeren efter forhandling med socialministeren og sundhedsministeren kan fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang mv. når der ikke i øvrigt (i rettens kendelse) er taget stilling hertil. I medfør af bl.a. denne bestemmelse har Justitsministeriet udstedt en bekendtgørelse om udgangstilladelse til personer der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret, nu bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 der trådte i kraft den 15. april 2004. Denne bekendtgørelse afløser bekendtgørelse nr. 680 af 10. juli 2000 som således var gældende på tidspunktet for inspektionen. Af § 7, stk. 2, i den nugældende bekendtgørelse (og § 4, stk. 2, i den tidligere bekendtgørelse) fremgår det at personer der er anbragt i varetægtssurrogat bl.a. på en sikret afdeling, ikke uden rettens godkendelse må forlade afdelingen. Når ”særlige omstændigheder” taler derfor, kan institutionens ledelse dog med politiets samtykke give tilladelse til udgang med ledsager for et kortere tidsrum fra afdelingen eller fra institutionens område, jf. § 7, stk. 3, i den nugældende bekendtgørelse (og § 4, stk. 3, i den tidligere bekendtgørelse).

Ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 3, kan institutionens leder med samtykke fra politiet meddele unge der er anbragt i varetægtssurrogat, tilladelse til udgang af kort varighed når den unge har et ”uafviseligt behov” herfor.

I sagen vedrørende min inspektion af den sikrede institution Stevnsfortet har jeg udtalt at jeg går ud fra at Justitsministeriet – der har kompetencen til at fastsætte regler om udgang til varetægtssurrogatanbragte, jf. retsplejelovens § 765, stk. 5 – har godkendt indholdet af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 3, selv om den ikke svarer helt til § 4, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 680 af 10. juli 2000, herunder ikke medtager kravet om at udgang skal være med ledsager. Jeg har henvist til at magtanvendelsesbekendtgørelsen ifølge bekendtgørelsens indledning er udfærdiget efter forhandling med Justitsministeriet. Socialministeriet har i udtalelsen af 2. september 2004 i den foreliggende sag om Grenen bekræftet at bekendtgørelsen er udsendt efter forhandling med Justitsministeriet, hvilket jeg forstår sådan at dette ministerium har godkendt indholdet af bekendtgørelsens § 12, stk. 3.

I Grenens håndbog er reglerne og fremgangsmåden for udgang gengivet (den 5. august 2001). Det er som eksempler på et uafviseligt behov anført at behovet kan dreje sig om behandling på hospitalet eller indbringelse til skadestuen.

For unge der er idømt ungdomssanktion, kan justitsministeren efter forhandling med socialministeren fastsætte regler om meddelelse af tilladelse til udgang mv. til unge der er anbragt i sikret afdeling, jf. straffelovens § 74 a, stk. 4. Ovennævnte bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 er udstedt også i medfør af denne bestemmelse. Bemyndigelsen i straffelovens § 74 a, stk. 4, har ikke indtil udstedelsen af denne bekendtgørelse været udnyttet. Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 12, stk. 4, henviser til bemyndigelsesbestemmelsen i straffelovens § 74 a, stk. 4.

Grenen oplyste under inspektionen at Grenen – i mangel af centralt fastsatte regler om udgang til unge der er idømt ungdomssanktion – har administreret efter det udkast som Justitsministeriet i sin tid (juli 2003) sendte til høring. Grenen udleverede samtidig en kopi af dette udkast. I anledning af en klage fra en af de unge over at der aldrig gives udgang til hjemmet for unge der er idømt ungdomssanktion, oplyste institutionen at det ikke er korrekt. Der foretages en konkret vurdering, men udgang finder ikke sted særlig tit.

Regler om udgang til unge der er idømt ungdomssanktion, findes nu i §§ 4-6 i bekendtgørelsen af 25. marts 2004. Det fremgår heraf (§ 4, stk. 1) at lederen af institutionen kan træffe afgørelse om udgang uden ledsagelse uden for afdelingens område af højst 3 timers varighed inden for samme døgn (nr. 1), med ledsagelse, herunder af nærtstående, uden for afdelingens område af mere end 3 timers varighed uden overnatning når tilladelsen gives enkeltvis (nr. 2), og med henblik på uopsættelig indlæggelse på hospital (nr. 3). I sidstnævnte tilfælde skal den politimester (Politidirektøren i København) i hvis kreds sagen er behandlet, underrettes herom. Efter § 4, stk. 2, træffer politimesteren afgørelse i fem nærmere angivne tilfælde, mens statsadvokaten efter § 4, stk. 3, træffer afgørelse om udgang der ikke er omfattet af stk. 1 og 2. Politimesterens og statsadvokatens afgørelser træffes efter indstilling fra institutionens leder, jf. § 4, stk. 4. I § 5, stk. 1, er det angivet hvilke forhold der skal lægges vægt på ved afgørelsen af om der bør gives udgang, og § 5, stk. 2, indeholder tidsmæssige betingelser der dog efter § 5, stk. 3, vil kunne fraviges når særlige omstændigheder taler derfor. § 6, stk. 1, indeholder generelle betingelser for tilladelser til udgang, og § 6, stk. 2, og 3, giver mulighed for i det konkrete tilfælde at fastsætte andre vilkår for tilladelsen, herunder nærmere angivne vilkår.

Jeg har noteret mig at Grenen i mangel af centralt fastsatte regler har administreret efter det udkast der er sendt ud. Da der nu er udsendt regler på området, og da det er oplyst at der foretages en konkret vurdering af om der i det enkelte tilfælde kan gives udgang, herunder til hjemmet, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om udgang til unge der er idømt ungdomssanktion.

For så vidt angår unge der anbringes i fx en sikret institution efter straffuldbyrdelseslovens § 78 med henblik på afsoning, fremgår det af pkt. 24 i vejledning nr. 68 af 5. juli 2002 om anbringelse af dømte i institution mv. uden for fængsel eller arresthus at der i de tilfælde hvor der findes et regelsæt på institutionen, ved anbringelsen fastsættes vilkår om at den dømte undergiver sig disse regler. Er der ikke fastsat bestemte regler gældende for de personer der har ophold på stedet, fastsættes bl.a. vilkår om at den dømte kun forlader institutionen efter forudgående aftale med personalet, at

den dømte kun forlader institutionen med ledsagelse af personalet, eller at den dømte kun forlader institutionen efter personalets nærmere bestemmelse, dog ikke i videre omfang end svarende til reglerne om udgang fra åbent fængsel. Der er ikke regler om udgang til afsonere i magtanvendelsesbekendtgørelsen, men i § 11 som er omtalt nedenfor, er der regler om placering af sådanne unge uden for afdelingen i en kortere periode.

For så vidt angår unge der er anbragt i en sikret institution på grundlag af § 4, nr. 1-3, i magtanvendelsesbekendtgørelsen findes der regler om samvær og kontakt mellem forældrene og barnet i § 57 i loven om social service og pkt. 145 i vejledning nr. 4 af 16. januar 2002 om særlig støtte til børn og unge. I vejledningens pkt. 155 er regler om kontakt med andre end forældrene.

I magtanvendelsesbekendtgørelsens § 11 som Grenen også henviste til under inspektionen, jf. ovenfor, er det anført at amtskommunen i det amt hvor institutionen er beliggende, efter indstilling fra institutionens leder kan træffe afgørelse om at børn eller unge som er omfattet af bekendtgørelsens § 4, nr. 1-3 og 5, dvs. unge der er anbragt på farlighedskriterium, socialpædagogisk grundlag eller efter straffuldbyrdeslovens § 78, stk. 2, ”for en kortere periode kan placeres” uden for afdelingen hvis placeringen er sikret via tæt voksenkontakt. Amtskommunens afgørelse kan kun iværksættes for unge der er anbragt efter § 4, nr. 1-3, med kommunens samtykke, og for unge der er anbragt efter § 4, nr. 5, med samtykke fra Direktoratet for Kriminalforsorgen. Jeg har i sagen vedrørende min inspektion af Stevnsfortet bedt Socialministeriet om at oplyse nærmere om hvad denne bestemmelse tager sigte på. Socialministeriet har i ministeriets udtalelse af 2. september 2004 i den foreliggende sag oplyst at der ikke foreligger en fast afgrænsning af hvornår der er tale om placering for en kortere periode. Det vil således afhænge af den konkrete situation, herunder af hvornår formålet med en sådan placering anses for nået. Som et eksempel på en placering efter bekendtgørelsens § 11 har Socialministeriet nævnt et ophold af en uges varighed i et sommerhus med tæt voksenkontakt, ”undertiden betegnet mandsopdækning”. Socialministeriet har videre anført at formålet med en placering efter § 11 fx kan være et forsøg på at en eller to pædagoger får en god kontakt til den unge,

eller at adskille en meget voldelig ung fra øvrige på afdelingen for at forebygge yderligere voldelige episoder der kan betyde en ekstra belastning for såvel den unge som de øvrige på afdelingen. Ministeriet har bemærket at der i sidstnævnte situation kan være et særligt grundlag for at arbejde med anger management.

Det fremgår af § 14, stk. 1, i bekendtgørelsen af 25. marts 2004 at institutionens leders afgørelse efter bekendtgørelsens § 4, stk. 1 (udgang til unge der er idømt ungdomssanktion), og § 7, stk. 3 (udgang til unge der er anbragt i varetægtsurrogat), ikke kan påklages. Politimesterens afgørelser efter § 4, stk. 2, kan påklages til statsadvokaten hvis afgørelse ikke kan påklages, jf. § 14, stk. 3. Statsadvokatens 1. instansafgørelse efter bekendtgørelsens § 4, stk. 3, kan påklages til Rigsadvokaten hvis afgørelse ikke kan påklages, jf. § 14, stk. 2.

9. Euforiserende stoffer mv.

Grenen har indtil videre ikke haft problemer med anvendelse blandt de unge af euforiserende stoffer. En enkelt gang har politiet foretaget visitation i institutionen på grund af en konkret mistanke om besiddelse af euforiserende stoffer, men der blev ikke fundet noget. (Institutionen har ikke selv hjemmel til at foretage visitation, jf. nedenfor).

Der har hidtil ikke været narkomaner blandt de unge i institutionen, men der har været unge der har været brugere af hash og anabolske steroide. To af de ansatte er uddannede misbrugskonsulenter, og Grenen kan derfor selv tackle misbrugssituationer hvis de skulle komme. Hvis Grenen får en egentlig misbruger, vil institutionen dog kontakte den læge som er tilknyttet Grenen (en læge som er anbefalet af politiet), og amtets misbrugscenter.

Det er i Grenens interne regler anført at institutionen ikke har hjemmel til at kropsvisitere de unge. Det er tillige anført at institutionen kan ransage de unges værelser.

I håndbogen er en udateret kopi af et brev fra amtet hvori det er anført at der ikke er hjemmel i serviceloven til at ransage de unges værelser. Det er dog samtidig anført at kommunen ved at anbringe en ung på en døgninstitution overdrager en del af sit tilsyn efter servicelovens § 55, stk. 1, til institutionen, og at det ud fra almindelige rimelighedsbetragtninger og døgninstitutionens bistandsudøvelse er i orden at ransage den unges værelse ved mistanke om at pågældende har øl, spiritus, stoffer, våben eller tyvekoster på sit værelse. Det fremgår endvidere at dette er drøftet med Socialministeriet der var enig heri.

Som svar på min anmodning i kursiv i den foreløbige rapport til Socialministeriet om en udtalelse herom, har ministeriet i udtalelsen af 2. september 2004 anført følgende:

”... Det bemærkes hertil, at ministeriet ikke fører notater over al den generelt vejledende virksomhed, ministeriet giver til borgere og offentlige myndigheder.

Ministeriet har i forbindelse med den generelt vejledende virksomhed over for flere tilkendegivet, at der ikke i bekendtgørelsen er hjemmel til at foretage ransagning. Bistandsudøvelsen i de enkelte institutioner sker på driftsherrens, i dette tilfælde Århus Amts, ansvar.

Ministeriet har generelt vejledende, muligvis i forhold til Århus Amt, tilkendegivet, at der af ordensmæssige grunde måtte antages at være en vis adgang til de unges værelse. En rengøring foretaget af den unge og en fra personalet i samarbejde kunne måske være en fremkommelig mulighed.”

Jeg anmoder amtet om nærmere at redegøre for grundlaget for amtets opfattelse som den er udtrykt i ovennævnte udaterede brev vedrørende spørgsmålet om ransagning.

Jeg har ingen bemærkninger til Socialministeriets opfattelse hvorefter der af ordensmæssige grunde må antages at være en vis adgang til de unges værelser, men jeg beder Socialministeriet om at uddybe det anførte om at ”[e]n rengøring foretaget af den unge og en fra personalet i samarbejde ... måske [kunne] være en fremkommelig mulighed.”.

Under inspektionen fik jeg udleveret kopi af et brev af 8. december 2003 som forstanderen på den sikrede institution Koglen på vegne af forstanderne på alle de sikrede institutioner havde sendt til Socialministeriet vedrørende spørgsmålet om legitimering af eksisterende praksis med hensyn til undersøgelse af de unges beklædning og bagage ved ophold på de sikrede institutioner. Det er understreget at der ikke er tale om et ønske om personlig visitation af de unge.

Som svar på min anmodning i den foreløbige rapport om en kopi af ministeriets svar i den anledning har Socialministeriet sendt mig en kopi af ministeriets svar af 9. januar 2004, sendt pr. e-mail. Ministeriet har heri oplyst at den nye magtanvendelsesbekendtgørelse blandt andet skal forholde sig til særlige regler i forhold til afdelinger som forudsættes at skulle kunne modtage meget voldelige unge og unge med psykiske lidelser, men at den også kan forholde sig til andre spørgsmål, herunder det spørgsmål som er rejst (om visitation af beklædning og bagage).

Jeg går således ud fra at spørgsmålet overvejes i forbindelse med udfærdigelsen af den nye magtanvendelsesbekendtgørelse, og på denne baggrund foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål.

10. Personaleforhold mv.

Foruden forstanderen, en afdelingsleder, en hk-assistent og en rengøringsassistent er der 14 medarbejdere på Grenen som indgår i vagtplanen. Hertil kommer 8-9 (faste) vikarer. De ansatte har meget forskellig baggrund, men har alle tidligere haft med unge at gøre, fx i klubber, i forbindelse med lærlingeforhold mv. Flere af de ansatte har en håndværksmæssig baggrund. På tidspunktet for inspektionen havde kun en af de ansatte en pædagogisk uddannelse. Forstanderen er psykolog og afdelingslederen uddannet fængselsfunktionær. Ved ansættelsen af personale lægges der større vægt på de personlige kvalifikationer og erfaring med unge end på den uddannelsesmæssige baggrund. I håndbogen er en stillingsbeskrivelse for de forskellige personalegrupper på Grenen.

Institutionen har brugt ressourcer på at (videre)uddanne personale. Fx er to ansatte blevet uddannet som misbrugskonsulenter.

De personalemæssige forhold er også omtalt i de to tilsynsrapporter fra amtet som findes i håndbogen, jf. pkt. 12. Ifølge rapporten fra januar 2003 er det vurderet at den personalemæssige sammensætning på Grenen er relevant i forhold til de opgaver som skal løses i sikret regi, og det på trods af at kun to medarbejdere på daværende tidspunkt var uddannede pædagoger. Af den anden rapport som stammer fra et tilsynsbesøg den 20. november 2003, fremgår det tillige at der tilrettelægges forskellige forløb for såvel det faste personale som vikarerne, og at nyt personale overvejende rekrutteres fra vikarkorpset. Det fremgår desuden at der i den tid som Grenen indtil da havde eksisteret, havde været en udskiftning på 3-4 faste medarbejdere.

Der skrives dagbog hver dag efter nærmere angivne retningslinjer, og der sker overlap således at informationer videregives i forbindelse med at næste hold personale møder på arbejde. I amtets rapport fra januar 2003 er det anført at det er indtrykket at arbejdstilrettelæggelsen hvor medarbejderne i høj grad arbejder i døgnturnus og har overlap, fungerer godt i forhold til de arbejdsopgaver som skal løses på institutionen.

Det oplyste om personalebemandingen og -sammensætningen giver mig ikke anledning til at foretage mig noget. For en ordens skyld bemærkes at ombudsmanden efter § 8 i ombudsmandsloven (lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) ved bedømmelsen af den kommunale, herunder den amtskommunale, forvaltning skal tage hensyn til de særlige vilkår hvorunder det kommunale styre virker. Det betyder bl.a. at ombudsmanden skal respektere den kommunale budgetmagt og lægge til grund at det er kommunalbestyrelsen/amtsrådet der inden for gældende rets rammer fordeler kommunens/amtets ressourcer. Jeg har endvidere ikke særlige forudsætninger for at tage stilling til om personalesammensætningen er relevant i forhold til de opgaver som skal løses i sikret regi, men jeg har noteret mig at personalemæssige forhold, herunder sammensætningen af personalet, indgår ved amtets tilsyn, jf. også pkt. 12.

11. Vold mv.

Der havde forholdsvis kort tid før inspektionen været et tilfælde af vold mod en sagsbehandler i kommunen som havde en samtale med en af de unge på institutionen. Rapport om denne episode er blandt de rapporter som jeg har modtaget til gennemgang, jf. pkt. 19.

Grenen har i håndbogen angivet en voldspolitik (udstukket den 26. august 2003) som revideres en gang om året. Tyngden i denne politik ligger på forebyggelsesområdet. Det fremgår i øvrigt heraf at institutionens ledelse efter en voldssituation overtager ansvaret, og at det således ikke er den voldsramte der afgør hvad der skal ske. Det gælder også spørgsmålet om hvorvidt forholdet skal anmeldes til politiet. Det er anført at der som hovedregel skal ske anmeldelse hvis der har været tale om direkte vold eller overgreb – såvel fysisk som psykisk. Der skal tillige hurtigst muligt efter episoden ske udfyldelse af indberetninger, herunder til Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen. Personalet undervises i selvforsvar mv.

En af de indberetninger der skal udfyldes, er et skema som er udarbejdet af amtet. Kopi af skemaet skal sendes til amtet ved udgangen af måneden. Af følgeskrivelser som udfyldes i forbindelse med fremsendelse af rapporter mv. til amtet, og som findes i den mappe jeg har modtaget med rapporter, fremgår det at der i 2003 er indberettet i alt otte tilfælde af vold mod personale. I den forbindelse har der været anvendt magt over for de unge og er udfyldt skemaer herom.

I håndbogen findes tillige et (oprindeligt) forslag til voldspolitik som har taget udgangspunkt i voldspolitikken for Århus Amt (s. 66). Amtet har således en politik på området.

Jeg har noteret mig at institutionen har udarbejdet en politik på området, og at amtet også har en politik på dette område.

Der har som tidligere nævnt været en enkelt undvigelse fra Grenen siden etableringen af institutionen i 2001, og den fandt sted kort tid herefter. Af håndbogen fremgår det at Direktoratet for Kriminalforsorgen har foretaget en sikkerhedsmæssig gennemgang af institutionen. I brev af 20. januar 2003 har direktoratet bl.a. oplyst at det fremgår af en konsulentrapport af 27. april 2003 som også findes i mappen, at sikkerheden i institutionen er høj – både den bygningsmæssige og den dynamiske sikkerhed. Grenen er i brevet karakteriseret som ”den af de amtsinstitutioner, som Sikkerhedsenheden har besigtiget, der er bedst egnet til i givet fald at kunne klassificeres som særligt sikret”.

12. Tilsyn

Amtsrådet har pligt til at føre tilsyn med hvordan de amtskommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde opgaverne udføres på. Dette fremgår af retssikkerhedslovens § 39 (nu lovbekendtgørelse nr. 72 af 6. februar 2004 om retssikkerhed og administration på det sociale område).

I håndbogen er som tidligere nævnt to tilsynsrapporter fra tilsynsbesøg som amtet har foretaget henholdsvis i januar 2003 (rapporten er dateret 20. januar 2003) og 20. november 2003 (denne rapport er ikke dateret). Tilsynsrapporterne er opdelt i punkter med overskrifterne sundhedsmæssige forhold, personalemæssige forhold, forhold vedrørende børn/unge, generelt indtryk af det pædagogiske arbejde, magtanvendelse og økonomi, og rapporten af 20. januar 2003 indeholder tillige et afsnit med overskriften generelle bemærkninger. Tilsynet i januar 2003 blev foretaget af en fuldmægtig og en socialkonsulent, mens tilsynet i november 2003 blev foretaget (udelukkende) af en socialkonsulent. Til sidstnævnte rapport knytter sig en skematisk (standard)oversigt hvoraf det bl.a. fremgår hvem der var kontakt med på institutionen under tilsynet som var et anmeldt tilsyn, og på hvilken måde tilsynet blev udført (ved deltagelse i overlappingsmøde af ca. en times varighed, besigtigelse af et værelse og tilstedeværelse på institutionen i ca. 3½ time). Af den anden rapport fremgår det ligeledes at der var deltagelse i bl.a. overlappingsmøde.

I håndbogen findes tillige en udskrift af en tjekliste for pædagogisk tilsyn på døgninstitutioner inden for børne- og ungeområdet. Heraf fremgår at (også) bl.a. spørgsmål om sprogbrug og omgangsformer på institutionen, forældresamarbejde, håndtering og sikring af medicin, deltagelse i undervisning og fritidsaktiviteter og rengøringsstandard indgår eller kan indgå i et tilsyn.

Jeg anmoder amtet om at oplyse om der i øvrigt er udarbejdet generelt materiale om tilsynsfunktionen. I givet fald beder jeg om kopi heraf.

Hvis der ikke foreligger sådant skriftligt materiale, beder jeg om amtets eventuelle supplerende bemærkninger i forhold til det ovenfor anførte om den måde som tilsynet efter den nævnte bestemmelse i retssikkerhedslovens § 39 udføres på. Jeg beder tillige amtet om at oplyse nærmere om kontakten i øvrigt med institutionen.

Til orientering kan jeg oplyse at jeg i forbindelse med inspektion af bosteder som også er omfattet af amternes tilsynsforpligtelse efter retssikkerhedslovens § 39, har udtalt mig om det forhold at den samme konsulent (de samme konsulenter) som indgår i det daglige samarbejde, også fører tilsyn med bostedet. I min endelige rapport af 11. august 2003 vedrørende min inspektion af bostedet Bramsnæsvig udtalte jeg således følgende:

”Som jeg gjorde opmærksom på under inspektionen, er det ikke uproblematisk at den samme konsulent (de samme to konsulenter) som indgår i det daglige samarbejde, også fører tilsyn med bostedet efter retssikkerhedslovens § 39. Denne vurdering bygger på det forhold at et løbende samarbejde – som utvivlsomt er nødvendigt og meget nyttigt – næppe kan undgå at kompromittere tilsynsmyndighedens uafhængighed. Det er væsentligt for begge parter – både bostedet og amtet – at der under et tilsynsbesøg er klare retningslinjer og klarhed over hvem der undersøger og hvem der undersøges. Jeg er naturligvis opmærksom på at Roskilde Amt er et mindre amt, og at de ansatte på dette område derfor kender hinanden i større omfang end dette er tilfældet i større forvaltninger. Jeg er også opmærksom på at amtet under et eventuelt skærpet tilsyn (niveau 3) nedsætter en til lejligheden sammensat gruppe på tværs af de tre fagområder på Social- og Sundhedsforvaltningens område.

Når den konsulent der står for den daglige kontakt også varetager tilsynet med det pågældende bosted, kommer konsulenten i et vist omfang til at undersøge sig selv. Konsulenten har løbende vejledt og bistået bostedet med forhold der indgår i tilsynet og kan derfor vanskeligt karakteriseres som uafhængig. Konsulenten kan vanskeligt undgå at blive medansvarlig for forholdene på bostedet – i hvert fald for så vidt angår de forhold som konsulenten er blevet bedt om råd om. Gennemførelse af tilsynsbesøg på et bosted som konsulenten kender godt og dagligt har kontakt med, forudsætter efter min opfattelse klarhed over hvilken "rolle" konsulenten har hvornår. Denne klarhed er vanskelig at opnå.

Tilsynet på voksenområdet i Roskilde Amt varetages som det fremgår af de to samme pædagogiske konsulenter der varetager det daglige samarbejde. Man kunne overveje at lade den konsulent der ikke har den daglige kontakt med det pågældende bosted gennemføre tilsynsbesøget, men dette gør efter min opfattelse ikke uafhængigheden meget større, idet den ene kollega så kommer til at undersøge den anden.

Efter min opfattelse kunne Roskilde Amt overveje at lade en udenforstående person (evt. fra en anden afdeling i forvaltningen) forestå tilsynsbesøgene. Jeg er opmærksom på at dette forudsætter at den pågældende har et godt kendskab til området.

Jeg beder Roskilde Amt oplyse hvad mine bemærkninger giver anledning til med hensyn til at sikre en passende uafhængighed af bostedet for den eller de personer der udfører tilsynsbesøget."

Roskilde Amt har i en udtalelse af 1. marts 2004 oplyst at amtet har valgt at ændre procedure. Fremover vil tilsynet blive udført af en pædagogisk konsulent sammen med en fuldmægtig (AC) som bl.a. deltager i arbejdet med bostedernes driftsaftaler. Den pædagogiske konsulent vil ikke være den samme som har den kontinuerlige kontakt til bostedet.

Jeg har noteret mig at det af tilsynsrapporten fra januar 2003 fremgår at tilsynet blev foretaget af en fuldmægtig og en socialkonsulent (mens det andet tilsyn alene er foretaget af en (anden) socialkonsulent). Jeg beder om at den udtalelse som jeg har bedt om ovenfor, også indeholder oplysninger om hvordan amtet sikrer en passende uafhængighed i forhold til institutionen for den eller de personer der udfører tilsynsbesøg.

De magtanvendelseskemaer som indsendes til amtet, bliver kontrolleret af amtet.

Hvad angår amtets tilsyn med Grenens anvendelse af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen mv., henviser jeg til pkt. 19 nedenfor.

Socialministeriet skal følge udviklingen inden for anvendelsen af de sikrede afdelinger og skal lejlighedsvis aflægge besøg på institutionerne, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 3, stk. 3. Denne opgave ligger som nævnt i pkt. 2 nu hos Styrelsen for Social Service.

Som svar på min anmodning i den foreløbige rapport om oplysning om hvornår Socialministeriet har besøgt Grenen, og om kopi af rapport(er) herom, har Socialministeriet oplyst at ministeriet besøgte Grenen den 19. november 2001. Ministeriet har endvidere vedlagt kopi af et notat (af 23. november 2001) som indgår som internt arbejdsmateriale i ministeriet. Ministeriet har i udtalelsen samtidig oplyst at Servicestyrelsen (Styrelsen for Social Service) telefonisk har orienteret ministeriet om at styrelsen har rettet henvendelse til amtet vedrørende et nyt besøg, og at der afventes svar fra amtet på denne henvendelse.

Jeg har noteret mig at Socialministeriet har aflagt Grenen et besøg, at der er udarbejdet et (internt) notat vedrørende dette besøg, og at styrelsen har rettet henvendelse til amtet om et nyt besøg.

13. Købmandshandel mv.

Grenens rengøringsassistent administrerer en ordning med salg af slik, sodavand, cigaretter mv. til de unge. I et skab i kælderen er et begrænset udvalg af varer. De unge kan købe varer herfra tre gange om ugen, men der er regler for hvor mange cigaretter, sodavand mv. der kan købes. Chokolade er ikke i sortimentet hvilket den ene unge klagede over, men institutionen køber chokolade til indtagelse i forbindelse med videoaftener mv. Det blev oplyst at baggrunden for begrænsningen og forbuddet

med hensyn til sodavand og chokolade er at nogle amerikanske undersøgelser har vist at sodavand og chokolade indeholder et stof som kan virke aggressionsfremmende hvis det indtages i større mængder, og at chokolade giver en falsk mæthedsfornemmelse.

Jeg beder Grenen om skriftligt at redegøre nærmere for dette forhold. Jeg beder tillige om amtets og Socialministeriets bemærkninger til forholdet.

Af reglerne for butikken som findes i håndbogen, fremgår det at unge der er placeret uden for fællesskab (på værelset), kun må købe cigaretter og hygiejneartikler.

Jeg anmoder om oplysning om baggrunden for denne regel og om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

14. Udelukkelse fra fællesskab mv.

Den unge som jeg talte med som repræsentant for de unge, klagede over at de unge ikke må diskutere eller forklare sig hvis der opstår problemer, men blot bliver sendt på værelset uden en forklaring herpå. Han oplyste at ophold på værelset kunne vare op til 5-6 dage, og at de unge får frataget tv-kablet.

Ledelsen afviste at de unge uden forklaring sendes på værelset. Generelt oplyses den unge således om årsagen til at den unge sendes på værelset, men det kan i konkrete tilfælde forekomme at en sådan forklaring skønnes formålsløs. De unge sendes kun på værelset hvis det skønnes nødvendigt i det konkrete tilfælde, og det sker ikke som en straf eller en trussel, men som en konsekvens af en adfærd/handling. Ofte er der ikke tale om at sende den unge på værelset, men om at udelukke den unge fra fællesskab med de andre unge, og den unge vil således fortsat kunne have tjans, være i aktivitetsrummet mv. Det vurderes løbende om den unge igen er egnet til fællesskab med de andre unge, og i denne vurdering indgår årsagen til udelukkelsen fra fælles-

skab. Ophold på værelset/udelukkelse fra fællesskab kan vare op til en uge, men det sker sjældent.

Jeg har noteret mig det oplyste som ikke giver mig anledning til at foretage mig mere i relation til spørgsmålet om udelukkelse af de unge fra fællesskab med de andre unge, men jeg beder Grenen om at oplyse om det er korrekt at de unge der bliver sendt på værelset, får frataget tv-kablet. Hvis det er tilfældet, beder jeg om oplysning om baggrunden herfor og om amtets og ministeriets bemærkninger hertil.

15. Urinprøver

Af en velkomstfolder til de unge som findes i håndbogen, fremgår det at de unge skal aflevere en urinprøve hvis de voksne beder om det. Under inspektionen blev det oplyst at Grenen endnu ikke bedt om nogen urinprøver, men hvis der skulle vise sig behov for det, vil institutionen forholde sig til spørgsmålet om hvorvidt der er hjemmel til at kræve en sådan urinprøve. Grenen er bekendt med at amtet i andre sammenhænge har afvist hjemmel til tvangsmæssige urinprøver.

Efter min opfattelse bør det ikke fremgår af folderen at de unge "skal" aflevere en urinprøve på forlangende så længe det ikke er afklaret om der er hjemmel hertil. Jeg henstiller på denne baggrund til institutionen enten at søge spørgsmålet afklaret eller slette/ændre det anførte i folderen. Jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

16. Forbud mod sko indendørs og udlevering af genstande mv.

Den unge som jeg talte med som repræsentant for de unge, klagede over at det ikke er tilladt de unge at gå med sko indendørs, og at de unge ikke må få udleveret parfume, huer, kasketter, sweatshirts med hætter, smykker, ure og bæltter. De unge får udleveret badesandaler til indendørsbrug og lærredssko til udendørsbrug når de anbringes på institutionen.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen bl.a. at forbuddet mod at bære sko indendørs skyldes at nogle typer udendørssko kan benyttes som våben i en eventuel konfliktsituation. Da det er svært at differentiere mellem forskellige skotyper, har institutionen valgt at lave et generelt forbud. Skoforbuddet er nævnt i tilsynsrapporten fra november 2003, men der er ikke fremsat bemærkninger hertil.

Bælter tillades medmindre der er tale om bæltter med store spænder mv., jf. den effektliste som institutionen har udfærdiget. Ledelsen oplyste i den forbindelse at denne liste skulle revideres. Med hensyn til smykker og ure er der heller ikke tale om et totalt forbud, jf. også effektlisten. Ledelsen redegjorde i øvrigt for begrundelsen for forbuddene som bl.a. er pædagogiske overvejelser, sikkerhedsmæssige hensyn og handelsværdien af de pågældende genstande. Ledelsen oplyste tillige at der i konkrete tilfælde gøres undtagelser fra reglerne.

Jeg oplyste den unge om at han ved henvendelse til ledelsen ville kunne få en nærmere forklaring på begrundelsen i de enkelte tilfælde.

Jeg har noteret mig at effektlisten vil blive revideret. I fortsættelse af mine bemærkninger herom under inspektionen går jeg ud fra at det i den forbindelse vil blive overvejet om der (fortsat) er en saglig grund til at bestemte genstande generelt ikke tillades udleveret til de unge, herunder ure. Jeg går tillige ud fra at institutionen vil overveje at oplyse om muligheden for fravigelse af reglerne efter en konkret vurdering. Jeg beder om en kopi af listen når den er revideret.

Inden jeg tager stilling til forbuddet mod at bære sko indendørs, beder jeg om amtets og Socialministeriets bemærkninger hertil.

17. Tavshedspligt

I håndbogen er et afsnit om tavshedspligt. Afsnittet oplyser om indholdet af straffelovens § 263, stk. 1 og 2, og fremstår som en ordret gengivelse heraf (med en kommentar i parentes et enkelt sted), men der er ikke tale om en ordret gengivelse af be-

stemmelsen (jf. nu lovbekendtgørelse nr. 814 af 30. september 2003). Det der er angivet som stk. 1, nr. 3 og 4, findes ikke i den gældende bestemmelse, og stk. 2 har et helt andet indhold end angivet.

Straffelovens § 263 omhandler ikke tavshedspligt, men brud på brevhemmeligheden mv. Regler om tavshedspligt findes i straffelovens § 152-152 f, forvaltningslovens § 27 og i særlovgivningen. Det som er anført i håndbogen som § 263, stk. 1, nr. 3 og 4, og stk. 2, er en sammenskrivning af nogle af reglerne om tavshedspligt i straffeloven.

Jeg går ud fra at den revision som vil ske af håndbogen, også vil omfatte dette afsnit og vil oplyse om reglerne på en sådan måde at det ikke fremstår som om reglerne har et andet indhold end angivet, fx ved citat eller ordret gengivelse.

18. Andet

Amtet har (den 1. marts 2001) givet en generel tilladelse til indelåsning af de unge om natten, jf. magtanvendelsesbekendtgørelsens § 3, stk. 2. Institutionen har ønsket denne tilladelse for at beskytte de unge mod eventuel chikane eller overgreb fra de andre unge, fordi der kan være både drenge og piger på institutionen, og for at etablere en normal døgnrytme med søvn om natten og aktiviteter om dagen. Hvis der sker tilkald fra en af de unge om natten, besvares det altid af begge de to der er på vagt på afdelingen. Der er i forbindelse med tilladelsen til aflåsning udarbejdet et skema til registrering af opkald om natten idet amtet ønskede at følge udviklingen og evaluere ordningen efter ca. et halvt år. I tilsynsrapporten fra januar 2003 er det anført at retningslinjerne for fremsendelse af registrering til amtet ikke har været fulgt. Af den følgeskrivelse som udfyldes i forbindelse med fremsendelse af rapporter mv. til amtet, fremgår det at der fortsat sker registrering af kald og fremsendelse til amtet af oplysning herom. Der har i 2003 været i alt 14 opkald.

Der føres som tidligere nævnt dagbog som beskriver dagens forløb og de enkelte unges opførsel/adfærd mv. Dagbogens funktion mv. er beskrevet i håndbogen (under

pkt. 6), og jeg har modtaget en udskrift af disposition til dagbogen for den 11. marts 2003 (indsat samme sted). Dagbogen er et internt arbejdsblad.

Hver eftermiddag i forbindelse med vagtskifte orienteres de medarbejdere som overtager vagten, om hvordan den foregående vagt er forløbet (overlap).

Hver morgen under morgenmaden mellem kl. 8.00 og 8.30 bliver planen for dagen talt igennem.

Der holdes ungemøder en gang om ugen. Der er faste punkter som fx kommentarer til ugens forløb, meddelelser til de unge og præsentation af aktivitets- og madplan for den følgende uge. De unge er medbestemmende på både aktivitets- og madplanen idet hver ung har mulighed for at fremkomme med to ønsker til hver af disse planer som medtages på personalemøderne.

Der samarbejdes med de øvrige sikrede institutioner. Forstanderne mødes fire gange om året, og to gange om året er der forskellige arrangementer (fora) for medarbejderne. Der er metodefrihed, og de enkelte institutioner følger ikke samme pædagogiske principper og regler mv.

Jeg anmoder om oplysninger om hvordan Grenens samarbejde med kommunerne, politi, forsvarere og andre relevante myndigheder og personer er, og om samarbejdet med de unges netværk (forældre/familie).

For unge der er anbragt efter straffelovens § 74 a (ungdomssanktion), gælder der en pligt for kommunen til at udarbejde en handleplan. En foreløbig handleplan skal udarbejdes senest 7 dage efter at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om alvorligere kriminalitet, jf. § 58 a, stk. 3 og 4, i lov om social service.

Jeg anmoder om kopi af to handleplaner vedrørende unge der er eller har været anbragt på Grenen som følge af idømt ungdomssanktion.

19. Gennemgang af konkrete sager

I magtanvendelsesbekendtgørelsen er der som tidligere nævnt bestemmelser om protokollering (skematilførsel) af bestemte former for fysisk magtanvendelse mv. (bekendtgørelsens § 15) og bestemmelser om indberetning til amtskommunen i tilfælde af overtrædelse af bekendtgørelsens regler og anvendelse af nødværge (§ 16). Under inspektionen bad jeg som nævnt i indledningen om udlån af institutionens skriftlige materiale vedrørende skematilførsler og indberetninger efter disse bestemmelser i bekendtgørelsen for perioden 12. februar 2003 til 12. februar 2004 (varslingstidspunktet) med henblik på efterfølgende gennemgang.

Jeg modtog i den anledning en mappe med institutionens rapporter for hele 2003 og januar og februar 2004. Der er i alt 7 rapporter (som alle ligger inden for den periode som min anmodning om rapporter omfattede).

Ved min gennemgang af skemaerne har jeg navnlig haft opmærksomheden henledt på hvorvidt proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt. Gennemgangen giver mig anledning til følgende bemærkninger:

19.1. Retsgrundlaget

I magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2 er fastsat følgende om fysisk magtanvendelse:

”§ 2. Fysisk magtanvendelse i form af, at barnet eller den unge fastholdes, eller føres til andet opholdssted, er tilladt, såfremt barnet eller den unge enten udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt, eller såfremt barnet eller den unge derved forhindres i at skade sig selv. Denne magtanvendelse skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation og må ikke gå ud over det strengt nødvendige.

Stk. 2. Handlinger, som har været nødvendige for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt, omfattes af straffelovens bestemmelser om nødværge, hvorefter der kan blive tale om

at gå videre i forsvaret end anført i stk. 1. En medarbejder kan således også gribe ind og hjælpe i udøvelsen af nødværge.”

I magtanvendelsesbekendtgørelsen er endvidere fastsat følgende regler om anvendelse af isolation i sikrede afdelinger:

”§ 1.

...

Stk. 5. Isolation er, bortset fra de i stk. 9 og § 10 nævnte tilfælde, ikke tilladt. Ved isolation forstås afsondring i aflåst rum i kortere eller længere perioder.

...

Stk. 9. ... Retten kan efter retsplejelovens regler bestemme, at unge, der er anbragt i sikret afdeling i stedet for varetægtsfængsling, helt eller delvis afskæres fra kontakt med andre.”

...

§ 10. For en ung anbragt i sikret afdeling kan institutionens leder undtagelsesvis træffe bestemmelse om anbringelse af den unge i særlige isolationsrum, når der er overhængende fare for, at denne skader sig selv eller andre. Isolationen må kun vare indtil 2 timer.”

Grenen har som nævnt under pkt. 3.3. et særligt isolationsrum.

(Efter bekendtgørelsens § 3, stk. 2, kan amtskommunen give tilladelse til aflåsning af værelser i sikrede afdelinger uden at dette anses for isolation. En sådan tilladelse har Grenen, som tidligere nævnt).

Vedrørende skematilførsler og indberetninger indeholder bekendtgørelsens §§ 15 og 16, stk. 1 og 2, følgende bestemmelser:

”§ 15. Ved anvendelse af sikret afdeling, aflåsning om natten af værelser i sikret afdeling, isolation samt den i § 2, stk. 1, beskrevne form for fysisk magtanvendelse skal institutionens leder samme dag indføre følgende oplysninger på et særligt udarbejdet skema:

- 1) Barnets eller den unges navn og alder,
- 2) tidspunktet for indgrebet,
- 3) indgrebets varighed,
- 4) indgrebets art,
- 5) begrundelse for indgrebet.

Stk. 2. Kopi af skemaet skal bero i institutionen i en særlig dertil beregnet protokol.

Stk. 3. Institutionens leder indsender ved månedens udgang med sine kommentarer skemaerne til amtskommunen, der gennemgår skemaerne.

§ 16. Overtrædelse af reglerne i kap. 1-5 samt anvendelse af nødværge indberettes til amtskommunen. Den i § 2, stk. 1, beskrevne form for fysisk magtanvendelse skal ikke indberettes, men episoden skal protokolles, jf. § 15, stk. 1.

Stk. 2. Den implicerede medarbejder skal senest dagen efter episoden afgive skriftlig indberetning derom til institutionens leder, der med sine kommentarer samt forklaringer fra personer, der har overværet episoden, inden 3 dage videresender indberetningen til amtskommunen. Så vidt muligt skal indberetningen ledsages af barnets eller den unges redegørelse for episoden. Indberetningen skal indeholde følgende oplysninger:

- 1) De særlige forhold, der begrunder indgrebet,
- 2) tidspunktet for den handling, der har givet anledning til indgrebet,
- 3) tidspunktet for indgrebet,
- 4) indgrebets varighed,
- 5) beskrivelse af indgrebets art,
- 6) beskrivelse af indgrebets formål,
- 7) hvem, der foretog indgrebet, og
- 8) barnets eller den unges tilstand i den tid, indgrebet fandt sted.”

Som det fremgår, sondres der i magtanvendelsesbekendtgørelsen mellem indgreb der skal skematilføres efter § 15, stk. 1 (aflåsning om natten af værelser, isolation (i op

til to timer), fastholdelse og føring til andet opholdssted), og indgreb der skal indberettes til amtet efter reglerne i § 16 (overtrædelse af reglerne i kapitel 1-5 og anvendelse af nødværge).

De indgreb som efter § 15 blot skal skematilføres (og indsendes til amtet ved månedens udgang), er kendetegnet ved deres dagligdags eller begrænsede karakter.

19.2. Anvendelse af skemaer mv.

Efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 15, stk. 1, skal institutionens leder indføre tilfælde af magtanvendelse af den i § 2, stk. 1, beskrevne art (fastholdelse og føring til et andet opholdssted) i et ”særligt udarbejdet skema”. Tilsvarende gælder tilfælde af anvendelse af sikret afdeling, tilfælde af aflåsning om natten af værelser i sikret afdeling og tilfælde af isolation.

Grenen har ingen usikrede afdelinger, og jeg har derfor i det følgende set bort fra denne form for magtanvendelse.

Da Grenen har en generel tilladelse til indelåsning om natten, har jeg i det følgende tillige set bort fra denne form for magtanvendelse.

Der stilles ikke krav i bekendtgørelsen om at indberetning efter bekendtgørelsens § 16, stk. 1, af overtrædelse af reglerne i kap. 1-5 og anvendelse af nødværge skal ske på et særligt udarbejdet skema. Af det materiale som jeg har modtaget, fremgår det at Århus Amt har udarbejdet særlige skemaer både for skematilførsler efter bekendtgørelsens § 15 og for indberetning efter bekendtgørelsens § 16. Det fremgår tydeligt af overskrifterne i skemaerne som har hver sin farve (henholdsvis hvidt og gult), om de skal benyttes til registrering af magtanvendelse efter § 2, stk. 1, eller til indberetning om magtanvendelse efter § 2, stk. 2.

I begge de anvendte skemaer er der rubrikker til udfyldelse af institutionens navn, den unges navn og cpr.nr. og navn(e) på den eller de medarbejdere der har udøvet magtanvendelsen. Endvidere er der rubrikker til oplysning om tidspunktet for indgrebet, indgrebets varighed, indgrebets art og hvad der skete før indgrebet. Der er endvidere rubrikker til beskrivelse af den situation hvori indgrebet fandt sted, og til oplysning om formålet med indgrebet samt særlige forhold der begrundede indgrebet. Desuden er der rubrikker til oplysning om den unges (redegørelse for) oplevelse af indgrebet/situationen, hvilke tryghedsskabende tiltag der blev fulgt op med/opfølgning i forhold til barnet/den unge, hvordan ledelsen har fulgt op i forhold til medarbejderen/har sikret at der er fulgt op i forhold til barnet/den unge, ledelsens kommentarer i forbindelse med vurdering(en) og til dato og underskrifter fra medarbejder og ledelse. Det skema der anvendes til registrering af magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, indeholder desuden en rubrik til angivelse af børn- og ungeafdelingens vurdering (godkendelse). Det skema der anvendes til indberetning om magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2 mv., indeholder desuden rubrikker til oplysning om den unges tilstand i den tid indgrebet fandt sted, til notat fra andre personer der har overværet episoden, og til afkrydsning af om der er tale om indberetning for overtrædelse af reglerne, jf. bekendtgørelsens § 1, om anvendelse af nødværge, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, eller om indberetning fordi der er tvivl om rubricering af indgrebet.

19.3. Lidt om sagerne

Jeg har som tidligere nævnt modtaget en mappe hvori magtanvendesskemaer mv. er indsat. De er indsat månedsvis, og hvis der i en måned ikke har været episoder at indberette/indsende til amtet, fremgår dette udtrykkeligt, enten ved indsættelse af et stykke papir hvorpå det er noteret at der ikke har været noget at indberette, eller ved fremsendelse til amtet af en standardfølgeskrivelse hvori det med et 0 er markeret at der ikke har været magtanvendelser.

Blandt det modtagne materiale og inden for den ønskede periode er der som også tidligere nævnt i alt 7 rapporter. Rapporterne vedrører fire forskellige unge, og tre af de unge har hver været involveret i to episoder.

Episoderne fandt sted henholdsvis den 10. marts 2003, 26. maj 2003, 29. juli 2003, 1. august 2003, 11. august 2003, 18. december 2003 og 20. december 2003. I et tilfælde (episoden den 10. marts 2003) er der udfærdiget to skemaer vedrørende den samme episode – et fra hver af de to ansatte der var involveret i magtanvendelsen. (I flere af de andre tilfælde har der også været tale om flere involverede, men i disse tilfælde er der alene udfærdiget et skema). På følgebrevet ved fremsendelsen af rapporten fra den 10. marts 2003 er det imidlertid alene angivet at der fremsendes et magtanvendelsesskema. Jeg går ud fra at der alene skal udfærdiges et skema uanset at flere har anvendt magt i forbindelse med samme episode, og jeg har alene anset det for én (episode af) magtanvendelse.

I amtets tilsynsrapport fra besøg i institutionen den 20. november 2003 er det anført at der inden for de seneste fire måneder forud for dette besøg ikke havde været episoder med magtanvendelse. Som det fremgår, var der en episode den 29. juli 2003 og to episoder i august 2003. Skemaerne vedrørende disse episoder er imidlertid først fremsendt den 4. december 2003 (ved en fejl i følgebrevet angivet som 2002) eller ifølge svar fra amtet af 5. marts 2004 modtaget af amtet den 20. november 2003 som er samme dag som amtet var på tilsynsbesøg i institutionen, jf. herom pkt. 19.4.

Jeg går ud fra at oplysningerne i amtets rapport om at der ikke var nogen episoder med magtanvendelse i de seneste fire måneder før besøget den 20. november 2003, skyldes at amtet på tidspunktet for rapportens udarbejdelse endnu ikke havde modtaget indberetningerne for juli og august, og at spørgsmålet om magtanvendelse ikke blev nævnt under selve besøget. Jeg går således også ud fra at amtet ikke har modtaget rapporterne under besøget den 20. november 2003, og at det derfor er en fejl når amtet i brevet af 5. marts 2004 skriver at rapporterne er modtaget denne dag. Hvis amtet blev gjort bekendt med eller modtog rapporterne under besøget, går jeg ud fra

at det ville have været anført i (og burde efter min opfattelse være fremgået af) tilsynsrapporten. Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Episoderne vedrører fysisk magtanvendelse i form af fastholdelse ved greb i arme og ben og skub (i et enkelt tilfælde). I 6 af tilfældene skete der (tillige) anbringelse af den unge i isolationsrummet, men i det ene tilfælde havde opholdet alene ventende karakter. Jeg henviser til omtalen af sagen nedenfor under pkt. 19.6.

I 6 sager er der sket indberetning efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 2, stk. 2, mens den sidste episode er registreret som en tilladt fysisk magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1. I alle tilfælde er skemaet suppleret med en rapport fra de(n) pågældende implicerede medarbejder(e).

I et tilfælde (en episode den 26. maj 2003) der er indberettet som en magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, fremgår det hverken af skemaet eller den medfølgende rapport at der har været tale om fysisk magtanvendelse. Indgrebets art er beskrevet som isolationsanbringelse. Den unge var sendt på værelset hvor han begyndte at udøve hærværk, ligesom han fremkom med trusler og skældsord. Da den unge efter samtale fortsatte med at udøve hærværk, blev det besluttet at anbringe ham i isolationsrummet. Ifølge rapporten skete det for at forebygge truende adfærd og hindre skade på andre eller den unge selv. Amtet har ikke (som i de øvrige tilfælde) truffet afgørelse om at der var tale om lovlig nødværge, men har godkendt brugen af isolationsrum.

Efter magtanvendelsesbekendtgørelsens § 10 kan en ung anbringes i særligt isolationsrum hvis der er overhængende fare for at den unge skader sig selv eller andre. En sådan anbringelse skal ikke indberettes, men skal skemaføres, jf. § 15. Hvis der i forbindelse med en anbringelse i isolationsrum anvendes magt som er omfattet af bekendtgørelsens § 2, stk. 2, skal denne magtanvendelse indberettes. Jeg går ud fra at det i så fald er tilstrækkeligt at oplysning om isolationsanbringelsen fremgår af denne indberetning, og at der således ikke tillige behøver at ske skematilførsel.

Jeg må ud fra de foreliggende oplysninger i den konkrete sag fra den 26. maj 2003 umiddelbart lægge til grund at der ikke blev anvendt fysisk magt forud for eller i forbindelse med anbringelsen i isolationsrummet, men at der er sket indberetning fordi anbringelsen i dette rum er vurderet som en nødvendig handling for at afværge et overhængende uretmæssigt angreb, jf. (formuleringen af) bekendtgørelsens § 2, stk. 2. Hvis jeg har ret i at der ikke er anvendt fysisk magt, går jeg ud fra at episoden blot kunne have været skemaført efter § 15, stk. 1, jf. bekendtgørelsens § 10.

I et andet tilfælde (en episode den 29. juli 2003) der ligeledes er indberettet som en magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, fremgår det at der blev truffet beslutning om isolationsanbringelse på baggrund af en adfærd fra den unges side som blev vurderet sådan at der var overhængende fare for at den unge kunne skade personalet. Den unge blev spurgt om han selv ville gå ind i isolationsrummet, eller om personalet skulle "hjælpe" ham. En ansat tog herefter fat i armen på den unge hvorefter han ifølge beskrivelsen pludselig gerne ville gå selv. Bortset fra dette greb i armen i forbindelse med gennemførelse af beslutningen om isolationsanbringelse er der ikke i sagen oplysninger om fysisk kontakt mellem den unge og personalet i forbindelse med denne episode. Indgrebets art er i rapporten beskrevet sådan: "modstå overhængende uretmæssigt angreb, hvor der var fare for at den unge skadede andre, ved at anbringe den unge i isolationsrum". Amtet har i dette tilfælde truffet afgørelse om at der var tale om lovlig nødværge, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Jeg går ud fra at indberetningen i sagen fra den 29. juli 2003 (ligesom vedrørende episoden den 26. maj 2003) skyldes at isolationsanbringelse er vurderet som en nødvendig handling for at afværge et overhængende uretmæssigt angreb, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, og at episoden derfor også ville være blevet indberettet efter denne bestemmelse selv om der ikke havde været tale om fysisk magtanvendelse i forbindelse med gennemførelse af beslutningen om isolationsanbringelse. Jeg bemærker i den forbindelse at jeg går ud fra at den anvendte magt i sig selv må anses som omfattet af bekendtgørelsens § 2, stk. 1. Hvis jeg har ret i denne antagelse, går jeg ud fra

at også denne episode blot kunne have været skemaført efter § 15, stk. 1, jf. bekendtgørelsens § 10.

I de øvrige tilfælde skete anbringelsen i isolationsrummet i forlængelse af en fysisk magtanvendelse som er anset for omfattet af bestemmelsen i bekendtgørelsens § 2, stk. 2. Om isolation henviser jeg i øvrigt til pkt. 19.7.

19.4. Indberetninger (bekendtgørelsens § 16)

Som allerede nævnt sondres der i bekendtgørelsen mellem de indgreb der skal skematilføres, og de indgreb der skal indberettes, jf. (henholdsvis) bekendtgørelsens § 15 og § 16.

Som også allerede nævnt er der bortset fra i et tilfælde sket indberetning efter § 16. I det sidste tilfælde (en episode den 10. marts 2003) er forholdet skematilført efter § 15, men amtet har (i brev af 3. juli 2003) anset indgrebet som magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, og dermed omfattet af indberetningspligten i § 16. Brugen af isolationsrum (som isoleret set ikke skal indberettes, men alene skematilføres) har amtet samtidig godkendt. Denne sag er omtalt under pkt. 19.5.

Efter bekendtgørelsens § 16, stk. 2, skal den implicerede medarbejder – hvis reglerne i kap. 1-5 har været overtrådt, og i tilfælde af nødværge – senest dagen efter episoden skriftligt indberette denne til institutionens leder. Lederen skal inden 3 dage kommentere og videresende indberetningen til amtskommunen (ligeledes § 16, stk. 2).

I 3 tilfælde er rapporterne ikke dateret af de implicerede medarbejdere. Det drejer sig om rapporter vedrørende episoder den 29. juli 2003, 1. august 2003 og 11. august 2003. I førstnævnte tilfælde har forstanderen imidlertid påført sine bemærkninger den 30. juli 2003, og indberetning til denne er derfor sket senest dagen efter episoden. I de 2 andre tilfælde har forstanderen (først) påført sine bemærkninger den 2. september 2003. Det er derfor ikke muligt at se om der er sket indberetning senest

dagen efter i disse tilfælde. I sidstnævnte tilfælde er forstanderen nævnt blandt andre personer der overværede episoden, og han var således bekendt med episoden allerede da den fandt sted.

Jeg går ud fra at forstanderen vil indskærpe at skemaerne i alle tilfælde dateres.

I et tilfælde (vedrørende en episode den 26. maj 2003) er rapporten af den pågældende medarbejder (først) udfyldt den 4. juni 2003, men af det vedlagte notat der er udfærdiget samme dag som episoden fandt sted, fremgår det at forstanderen var til stede da episoden fandt sted. Afdelingslederen anførte den 4. juni 2003 sine bemærkninger på skemaet.

Da indberetningen efter § 16, stk. 2, skal være skriftlig, er bestemmelsen i § 16, stk. 2, ikke overholdt i dette tilfælde.

I de 2 sidste tilfælde er rapporterne udfærdiget samme dag som episoderne fandt sted. I det ene tilfælde har forstanderen (som ifølge vedlagte e-mails blev underrettet om episoden samme dag) påført sine bemærkninger dagen efter. I det andet tilfælde (en episode den 20. december 2003) er rubrikken til ledelsens kommentarer ikke udfyldt. Det vedlagte notat der er udfærdiget samme dag som episoden fandt sted, er tillige ”underskrevet” af afdelingslederen der kom til stede efter episoden.

Jeg går ud fra at Grenens leder også i det sidstnævnte tilfælde har modtaget indberetningen senest dagen efter episoden, og at det er en fejl at lederen ikke har påført sine bemærkninger.

Skemaerne er fremsendt til amtet månedsvis med et standardfølgebrev. I et tilfælde (episoden den 26. maj 2003) fremgår det ikke hvornår Grenen har fremsendt skemaet til amtet (som har kvitteret herfor i brev af 3. juli 2003). Følgebrevet til den episode

der fandt sted den 29. juli 2003, og følgebrevet til de episoder der fandt sted den 1. og 11. august 2003, er begge dateret den 4. december 2002 (skulle rettelig være 2003), men skemaerne er ifølge amtets svar i breve af 5. marts 2004 modtaget den 20. november 2003 (samme dag som amtet var på tilsynsbesøg i institutionen). Uanset hvilken dato der lægges til grund, er der ikke sket indberetning inden tre dage som angivet i bekendtgørelsens § 16, stk. 2. Indberetning vedrørende de episoder der fandt sted den 18. og 20. december 2003, er fremsendt med et følgebrev der er dateret den 22. december 2003 (men er ifølge amtets kvitteringsskrivelser først modtaget den 7. januar 2004). Jeg går dog ud fra at skemaerne er fremsendt den 22. december 2003. For så vidt angår episoden den 18. december 2003 er der således ikke sket indberetning inden 3 dage.

Det er beklageligt at der i 4 tilfælde ikke er sket indberetning inden 3 dage som angivet i bekendtgørelsens § 16, stk. 2. Jeg går ud fra at Grenen fremover er opmærksom på denne bestemmelse, og foretager mig på denne baggrund ikke mere vedrørende dette forhold.

Det er ”institutionens leder” der skal fremsende indberetning til amtet med (bl.a.) sine kommentarer. I et af tilfældene (episoden den 26. maj 2003) er det afdelingslederen der har udfyldt rapporten med ledelsens kommentarer og fremsendt skemaet til amtet. Det fremgår ikke om afdelingslederen har udfyldt rapporten som fungerende leder eller efter delegation fra forstanderen. (I den rapport som er fremsendt som en skematilførsel, jf. pkt. 19.5., er det ligeledes afdelingslederen der har påført ledelsens kommentarer).

Jeg anmoder Grenen om at oplyse om der er sket delegation af institutionens leders kompetence efter magtanvendelsesbekendtgørelsens §§ 15 og 16. Om kompetence henviser jeg i øvrigt til pkt. 19.6.

Der er i skemaerne og/eller de vedlagte notater oplysninger om de forhold som indberetningen skal indeholde oplysninger om, jf. bekendtgørelsens § 16, stk. 2, 3. afsnit.

Jeg går i øvrigt ud fra at Grenen har handlet i overensstemmelse med de øvrige bestemmelser i bekendtgørelsens § 16 (hvoraf bl.a. fremgår at den implicerede medarbejder skal have kopi af indberetningen, og at forældremyndighedens indehaver og kommunen skal orienteres).

19.5. Skematilførte indgreb (bekendtgørelsens § 15)

Grenen har som tidligere nævnt anset et af tilfældene for en episode der skulle skematilføres, hvilket amtet dog ikke var enig i (episoden den 10. marts 2003). Da Grenen oprindelig anså tilfældet som en episode der skulle indberettes, har jeg undersøgt om Grenen har overholdt reglerne i § 15 i denne sag.

Efter § 15, stk. 1, skal institutionens leder samme dag indføre nærmere angivne oplysninger i et særligt udarbejdet skema.

Den medarbejder som anvendte magt, har udfyldt skemaet samme dag som indgrebet fandt sted, og afdelingslederen har samme dag udfyldt rubrikken med lederens kommentarer. Om kompetencespørgsmålet henviser jeg til pkt. 19.4.

Der er gjort notat om de forhold som der efter § 15, stk. 1, skal gøres notat om.

Det fremgår af § 15, stk. 2, at kopi af skemaerne skal opbevares i institutionen i en særlig protokol. Jeg går ud fra at det er tilstrækkeligt at kopi indsættes i en mappe, og Grenen ses således også at opfylde dette krav.

Efter § 15, stk. 3, skal institutionens leder ved månedens udgang fremsende skemaer efter § 15 til amtet med ledelsens kommentarer.

Følgebrevet er ikke dateret, men oplyser om at der er tale om skemaer vedrørende marts 2003. Det fremgår heller ikke i øvrigt hvornår skemaet er indsendt til amtet (som er kommet med en tilbagemelding i brev af 3. juli 2003). Det er således ikke muligt at se om bestemmelsen i § 15, stk. 3, har været overholdt.

Jeg går ud fra at skemaet er fremsendt ved månedens udgang, og at det er en fejl at følgebrevet ikke er dateret.

19.6. Isolation

Efter bekendtgørelsens § 1, stk. 5, forstås ved isolation ”afsondring i aflåst rum i kortere eller længere perioder”. Som tidligere nævnt er isolation efter bekendtgørelsens § 1, stk. 5, ikke tilladt bortset fra de i § 1, stk. 9, og § 10 nævnte tilfælde. Aflåsning om natten af værelser i sikrede afdelinger efter (generel) tilladelse fra amtet betragtes ikke som isolation, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Efter bekendtgørelsens § 15, stk. 1, skal tilfælde af isolation skematilføres, og skemaerne indsendes til amtskommunen ved månedens udgang. Anbringelse i isolationsrummet er i de fleste tilfælde sket i forbindelse med anvendelse af magt som er indberettet efter bekendtgørelsens § 16.

I sagen vedrørende ombudsmandsembedets inspektion af den sikrede institution Koglen har Socialministeriet erklæret sig enig i at der med de nævnte bestemmelser i bekendtgørelsens § 1, stk. 9, og § 10 er gjort op med hvilke indgreb i form af indelåsning der kan henføres til bekendtgørelsens § 15. Alle andre former for indelåsning skal efter denne forståelse indberettes til amtskommunen efter bekendtgørelsens § 16, stk. 1 (som indgreb der udgør ”overtrædelse af reglerne i kap. 1-5”).

Der er som tidligere nævnt sket anbringelse i isolationsrummet i flere tilfælde. I det ene af disse tilfælde havde opholdet imidlertid som også nævnt alene ventende karakter; anbringelsen i isolationsrummet skete ikke på grundlag af bestemmelsen i bekendtgørelsens § 10 (eller § 2, stk. 2), men i forbindelse med at det afventedes at

en anden stue skulle blive ledig (en episode den 20. december 2003). Det fremgår af oplysningerne i sagen at der var truffet beslutning om at den unge skulle flytte op på det værelse der ligger for sig selv på etagen ovenover de øvrige værelser. Den unge pakkede meget langsomt, og efter gentagne påtaler i den anledning gik en ansat ind til den unge. Der opstod en episode der førte til magtanvendelse, hvorefter den unge blev ført ovenpå. Da den unge som på det tidspunkt boede på værelset, endnu ikke var flyttet ud af værelset, blev den unge anbragt i isolationsrummet. Anbringelsen i isolationsrummet er ikke nævnt i indberetningen i sagen som skete efter bekendtgørelsens § 16, men fremgår af den medfølgende rapport. Det fremgår også af dette notat at opholdet i isolationsrummet varede ca. 10 minutter, og at to af de ansatte hele tiden havde et øje på situationen og samtidig holdt øje med de unge. Jeg forstår umiddelbart dette sådan at den unge ikke var låst inde under opholdet i isolationsrummet.

Jeg anmoder Grenen om at oplyse om det er korrekt forstået. Hvis den unge var låst inde under opholdet i isolationsrummet, går jeg ud fra at denne indelåsning isoleret set er en overtrædelse af reglerne der skal indberettes efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, idet det ikke er sket på grundlag af bestemmelsen i bekendtgørelsens § 10. Jeg har noteret mig at den forudgående magtanvendelse er indberettet efter bekendtgørelsens § 16, og at oplysningen om anbringelsen i isolationsrummet fremgår af den medfølgende rapport.

Ifølge bekendtgørelsens § 10 træffer institutionens ”leder” bestemmelse om anbringelse af den unge i isolation.

I et tilfælde (en anbringelse den 26. maj 2003) er det i skemaet anført at tre pædagoger foretog indgrebet som bestod i anbringelse i isolationsrummet (så vidt ses uden samtidig anvendelse af fysisk magt). Det fremgår imidlertid af notatet i sagen at forstanderen var til stede, og det må derfor lægges til grund at han rettelig traf (eller i hvert fald umiddelbart godkendte) afgørelsen om isolationsanbringelse. Også i et andet tilfælde (en anbringelse den 11. august 2003) fremgår det af skemaet i sagen at

forstanderen overværede episoden, og også her må det lægges til grund at han rettelig traf afgørelsen i sagen.

I et andet tilfælde (en anbringelse den 29. juli 2003) er det i skemaet anført at to pædagogiske medarbejdere foretog indgrebet. I baggrundsnotatet er det anført at den unge blev bedt om selv at gå i isolationsrummet, og at han pludselig gerne ville gå selv da en medarbejder tog fat i armen på ham. Det er videre anført at omstændighederne ved episoden først tillod orientering af institutionens leder efter at isolationsrummet var taget i brug. Dette kunne tyde på at lederen normalt (om muligt) kontaktes før isolationsrummet tages i brug, og at det således er lederen der træffer afgørelse om anbringelse i isolationsrummet. Det fremgår dog ikke – hverken af skemaerne eller de vedlagte notater – af de øvrige sager at institutionens (fungerende) leder har truffet afgørelsen om isolationsanbringelse (anbringelser den 10. marts 2003 og 1. august 2003). I førstnævnte tilfælde fremgår det af skemaet at lederen omgående mødte ind.

Jeg beder Grenen om at oplyse om beslutningen om isolationsanbringelse i de 2 nævnte konkrete sager blev truffet af institutionens leder eller af andre, og hvis det sidste gør sig gældende, af hvem. Hvis det sidste gør sig gældende, beder jeg om oplysning om hvorvidt de pågældende har været bemyndiget til at træffe afgørelser herom.

Lovligheden af en intern delegation må i almindelighed vurderes efter generelle kriterier. Jeg henviser til Karsten Loiborg m.fl., Forvaltningsret, 2. udgave, 2002, s. 146 ff. Adgangen til intern delegation af konkret afgørelseskompetence afgrænses især af om den der delegeres til, har de faglige forudsætninger for at løse den pågældende opgave forsvarligt, og af opgavens væsentlighed (s. 148).

Jeg beder Socialministeriet om en udtalelse om i hvilket omfang (til hvem) der vil kunne ske delegation af lederens kompetence efter magtanvendelsesbekendtgørelsen.

Anbringelse i det særlige isolationsrum har varet op til 2 timer som er tilladte maksimum efter bekendtgørelsens § 10.

Magtanvendelsesbekendtgørelsen indeholder ikke regler om tilsyn med unge der er anbragt i isolationsrum. I 3 af de 5 tilfælde hvori der skete anbringelse i isolationsrummet, fremgår det at der var tilsyn hvert 5.-10. minut. I sagen fra den 29. juli 2003 er det i notatet anført at personalet en time efter anbringelsen gik ind til den unge og spurgte om han nu kunne opføre sig ordentligt, og at den unge herefter blev lukket ud. Jeg udleder umiddelbart heraf at der ikke var tilsyn med den unge i den time hvor han var anbragt i isolationsrummet. I den sidste sag (fra den 10. marts 2003) hvor opholdet i isolationsrummet varede 1 time og 15 minutter, fremgår det ikke om der var tilsyn med den unge i denne periode, men alene at den unge i nogen tid råbte trusler gennem døren, og at personalet kunne se at han havde noget i hånden.

Jeg beder Grenen om at oplyse om der blev ført tilsyn med de unge i de 2 tilfælde, mens de var i isolationsrummet.

Jeg beder samtidig Grenen om skriftligt at oplyse om praksis med hensyn til tilsyn med unge der bliver anbragt i isolation i det særlige isolationsrum (på hvilken måde og med hvilken hyppighed sådanne tilsyn føres).

I den sidstnævnte sag (fra den 10. marts 2003) fremgår det som nævnt at personalet efter anbringelsen af den unge i isolationsrummet konstaterede at den unge havde noget i hånden hvilket ”efterfølgende” viste sig at være en vindueskrog idet vinduet havde stået åbent. I 3 af de andre tilfælde fremgår det af oplysningerne i sagerne at brandalarmen gik i gang efter nogen tid, og at det i den forbindelse blev konstateret at de unge havde indsmuglet/gemt et stykke svovl og nogle tændstikker (sagerne fra den 26. maj samt 1. og 11. august 2003). I sidstnævnte tilfælde konstateredes det ved næste tilsyn at den unge – som efter den tidligere afbrænding efter anmodning havde tømt sine lommer – på ny brændte papir af.

Som nævnt under pkt. 9 har de sikrede institutioner ikke hjemmel til at kropsvisitere de unge.

Jeg har på denne baggrund ikke grundlag for at foretage mig noget i anledning af det oplyste om at det er lykkedes de unge at medbringe genstande i rummet; men på grund af den manglende mulighed for visitation bør der efter min opfattelse føres et intensivt tilsyn med de unge der opholder sig i isolationsrummet. Jeg beder om Socialministeriets bemærkninger til dette spørgsmål, herunder om det har været eller vil blive overvejet at fastsætte regler herom.

Ved anbringelsen i isolationsrummet den 10. marts 2003 blev det som nævnt konstateret at den unge havde en krog fra vinduet som havde stået åbent, i hånden. Jeg går ud fra at der er tale om vinduet i isolationsrummet som således ikke var blevet lukket inden at den unge blev låst inde i rummet.

Jeg anmoder Grenen om en udtalelse vedrørende dette forhold. Jeg anmoder endvidere om amtets bemærkninger hertil.

19.7. Amtets tilsyn med Grenens anvendelse af magtanvendelsesbekendtgørelsen

Amtskommunen fører efter retssikkerhedslovens § 39 og magtanvendelsesbekendtgørelsens § 17 tilsyn med institutionerne, herunder institutionernes anvendelse af bekendtgørelsens regler.

I mappen med rapporter findes tilbagemeldinger i alle tilfælde fra amtet som således har gennemgået skemaerne. I et tilfælde (en magtanvendelse den 10. marts 2003) der er registreret som en magtanvendelse efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, har amtet ikke været enig i denne vurdering, men har henført forholdet til bekendtgørelsens § 2, stk. 2. I alle de øvrige tilfælde har amtet godkendt indgrebet.

Jeg har noteret mig at amtet gennemgår de rapporter som fremsendes til amtet, og således fører tilsyn med anvendelsen af bekendtgørelsen.

20. Opfølgning

Jeg har i de enkelte afsnit ovenfor bedt Grenen og Århus Amt – og endvidere Socialministeriet – om oplysninger mv. vedrørende forskellige forhold. Jeg beder om at Grenen sender institutionens oplysninger mv. gennem amtet med henblik på at amtet får lejlighed til at kommentere det som Grenen anfører.

Jeg beder Århus Amt om at tilbagesende amtets og Grenens oplysninger mv. gennem Socialministeriet hvis oplysninger og bemærkninger jeg ligeledes udbeder mig – vedrørende nogle af punkterne, jf. nærmere de enkelte punkter ovenfor.

21. Underretning

Denne rapport sendes til Grenen, Århus Amt, Socialministeriet, Folketingets Retsudvalg, Tilsynet i henhold til Grundlovens § 71, stk. 7, og de unge i institutionen.

Lennart Frandsen
Inspektionschef